

Meklējiet rakstos!

Misiņa bibliotēkai
un Kārlim Eglem

130

MEKLĒJIET RAKSTOS! Misiņa bibliotēkai un Kārlim Eglem 130

Rakstu krājums izdots ar Latvijas Universitātes Humanitāro zinātņu padomes 2018. gada 16. maija lēmumu, protokols Nr. 7.

Rakstu krājumā izmantoti zinātnisko konferenču materiāli:

Starptautiskā zinātniskā konference, veltīta Misiņa bibliotēkas 130. gadskārtai: "Meklējiet rakstos!" 2015. gada 18. septembrī;

Starptautiskā zinātniskā konference, veltīta Kārļa Egles 130. dzimšanas dienai: "... ja Tu vari priecāties par darbu, kas Tev sagādā gandarījumu, tad tā ir Tava paradīze..." 2017. gada 15. septembrī.

Sastādītāja un zinātniskā redaktore: *Dr. phil.* Ineta Kivle

Zinātniskie recenzenti: *Dr. philol.* Ināra Klekere
Dr. philol. Pauls Daija
Dr. phil. Aija Priedīte-Kleinhofa

Literārais redaktors: Oskars Lapsiņš

Tulkotāja uz angļu valodu: Edīte Muižniece

Angļu valodas redaktore: Andra Damberga

Maketētāja: Andra Liepiņa

Dizains: Aivars Plotka

Fotogrāfijas un attēli no LU Akadēmiskās bibliotēkas, Latvijas Valsts vēstures arhīva, Latvijas Arhitektūras muzeja, J. Jaunzema ģimenes kolekcijas

- © Latvijas Universitāte, Latvijas Universitātes Akadēmiskā bibliotēka, 2018
- © Autori: Vita Aišpure, Jana Dreimane, Ina Druvieta, Linda Eltermane, Silvestrs Gaižūns, Dagnija Ivbule, Gunta Jaunmuktāne, Ineta Kivle, Venta Kocere, Valdis Mazulis, Monika Mihališina, Ieva Mīlgrāve, Inese Sirica, Anna Strode, Jouko Talonens, Viesturs Zanders, 2018
- © Fotogrāfijas un attēli – autortiesību atbildība rakstu autoriem: Jana Dreimane, Linda Eltermane, Dagnija Ivbule, Gunta Jaunmuktāne, Venta Kocere, Valdis Mazulis, Monika Mihališina, Inese Sirica, Anna Strode, Viesturs Zanders, 2018
- © Dizains: Aivars Plotka, 2018

Saturs

Ina Druviete Priekšvārds	7
MISIŅA BIBLIOTĒKA UN GRĀMATNIECĪBA	11
Gunta Jaunmuktāne Misiņa bibliotēka laiku lokos	13
Gunta Jaunmuktāne Misiņa bibliotēkas rokrakstu fonds: “.. rokraksti nav tikai dokumenti vien ..”	31
Vita Aišpure Misiņa bibliotēka Latvijas Valsts arhīva materiālos	45
Dagnija Ivbule Grāmatniecība un bibliogrāfija Latvijā 20. un 21. gadsimtā: nozīmīgākie sasniegumi	59
Valdis Mazulis Misiņa bibliotēkas digitālās kolekcijas	91
KĀRLIS EGLE: PERSONĪBA UN DARBS	113
Venta Kocere Kārļa Egles devums latviešu un ukraiņu literāro sakaru izpētē	115
Dagnija Ivbule Bibliogrāfija – autora devuma sabiedriska prezentācija	123
Viesturs Zanders Latviešu grāmatniecības lappuses Kārļa Egles dienu piezīmēs	135
Jana Dreimane Diplomētā bibliotekāre Maija Redliha: ieskats viņas dzīves lappusēs	145
Inese Sirica Jānis Jaunzems, Kārlis Egle un Druvienas vecās skolas muzejs	157

BIBLIOTĒKAS KRĀJUMS – NERIMSTOŠS PĒTNIECĪBAS LAUKS	171
Ineta Kivle Kārļa Egles “Atziņas”: autobiogrāfijas hermeneitiskais horizonts	173
Ieva Milgrāve Latvijas Universitātes Akadēmiskās bibliotēkas krājuma avoti – rokdarbu un mājturības vēsturiskās attīstības izpētes pamats	183
Linda Eltermane Kārļa Egles un Rūdolfa Egles arhīvu literārie materiāli: Mihaila Ļermontova recepcija latviešu kultūrā	205
Monika Mihališina Latviešu un poļu kultūras kontakti Latvijas Universitātes Akadēmiskās bibliotēkas materiālos	213
Silvestrs Gaižūns Dante Aligiēri un lietuviešu literatūra	223
Silvestrs Gaižūns Rabindranats Tagore un Lietuva	231
Anna Strode 17. gadsimta Rīgā iespiesto latīņu akadēmisko tekstu raksturierzīmes	237
Jouko Talonens Misiņa bibliotēka no somu baznīcas vēsturnieka skatpunkta	251
Ineta Kivle <i>Summary. Search in Texts! Misiņš Library, Kārlis Egle 130</i>	253
<i>Annotations</i>	289
<i>Autori</i>	307
<i>Personu rādītājs</i>	310

Dagnija Ivbule

Grāmatniecība un bibliogrāfija Latvijā 20. un 21. gadsimtā: nozīmīgākie sasniegumi

Pētījumus grāmatniecībā, bibliogrāfisko darbu iespējams veikt, tikai kopīgi sadarbojoties vairākām bibliotēkām, pētniecības institūtiem, mācību iestādēm. Tā par paveikto Latvijas grāmatniecības izpētē, bibliogrāfijā 20. un 21. gadsimtā var atskaitīties gan Latvijas Universitātes Akadēmiskā bibliotēka, gan Latvijas Nacionālā bibliotēka, kā arī Latvijas Universitāte ar pasniezdzēju un studentu pētnieciskajiem darbiem un citas pētniecības institūcijas.

Publikācijas par Latvijas grāmatniecību parādījās jau 20. gadsimta 20.–30. gados, taču, nozīmīgākie pētījumi šajā jomā sākās tikai 20. gadsimta otrā pusē.

Pilnīgi izpētīta ir latviešu grāmatniecība no tās pirmsākumiem līdz 1900. gadam¹. Vislielākais nopelns ir Aleksejam Apīnim (1926–2004), vairāku monogrāfiju un neskaitāmu publikāciju autoram dažādos seriālizdevumos grāmatniecības jomā. Tikai 1991. gadā A. Apīnim bija iespēja izdot apcerējumu par latviešu grāmatniecības sākumposmu, kas papildināts ar jauniem faktiem un pētījumiem par grāmatu ražošanu pagātnē, īpaši grāmatu izplatīšanās, lasīšanas un lasītāju vēsturi, skatot grāmatniecības pagātni plašākās kopsakarībās, saistot to ar Eiropas kultūras attīstību. Kā atzīmēts A. Apīņa 90. dzimšanas dienas atcerei veltītajā krājumā “Zinātnieks”² – 70. gados redaktoru svītrotā teksta daļa “Latviešu grāmatniecībā” no jauna atdzimusi šajā monogrāfijā³. “Soļi senākās latviešu grāmatniecības un kultūras takās” (2000) ir autora agrāko publikāciju izlase, rediģēta un papildināta ar jaunatklātiem faktiem, jaunākiem statistikas datiem⁴. Viņa redakcijā sagatavoti arī izdevumi “Latviešu grāmatniecības darbinieki līdz 1800. gadam” (2000)⁵, “Cenzūra un cenzori latviešu grāmatniecībā līdz 1918. gadam” (2004)⁶. 20. gadsimta 30. gados latviešu feodālo laiku grāmatu izpētei pievērsās matemātiķis, vēsturnieks, bijušais Rīgas pilsētas bibliotēkas darbinieks, 1944.–1946. gadā arī direktors Jānis Strauberis (1886–1952)⁷. Vēsturnieks izvirzīja hipotēzi arī par pirmās grāmatas latviešu valodā iznākšanu agrāk nekā 1585. gadā izdots katoļu katehisms “Īsige pamācīšana...” Viļņā⁸.

Līdztekus A. Apīnim senākās grāmatniecības pētījumos iesaistījušies arī kādreizējie LU Akadēmiskās bibliotēkas darbinieki – Konstantīns Karulis

(1915–1997) ar monogrāfiju “Latviešu grāmata gadsimtu gaitā” (1967)⁹, Ojārs Zanders – “Tipogrāfs Mollīns un viņa laiks: pirmās Rīgā iespiestās grāmatas, 1588–1625” (1988)¹⁰, “Senās Rīgas grāmatniecība un kultūra Hanzas pilsētu kopsakarā”¹¹, kas ieguva 2000. gada skaistākās grāmatas titulu. Līvijai Labrencei (1928–2007) ir pētījums par Jelgavas tipogrāfiem un izdevējiem, kas apkopots izdevumā “Jelgavas grāmata” (1984)¹², par latviešu ābece vēsturi “Latviešu ābece: ABC” (1988)¹³. Līga Krūmiņa 2005. gadā aizstāvēja doktora disertāciju par latviešu kalendāriem “Latviešu kalendāri, 1758–1919: bibliografēšanas metodika un kultūrvēsturisks raksturojums”¹⁴.

Ieskats 20. gadsimta grāmatniecībā Latvijā diemžēl nav pilnīgs, jo nav apkopojoša pētījuma par šo laikposmu.

Ir dažādi atsevišķām tēmām veltīti pētījumi – publikācijas par latviešu mācību grāmatām, par nozīmīgākajiem 18.–20. gadsimta latviešu izdevējiem – Stefenhāgeniem Jelgavā (1769–1919)¹⁵, Heinrihu Alunānu, Kārli Stālbergu¹⁶, Ansi Gulbi, Jāni Rozi¹⁷, Jāni Rapu¹⁸, Jāni Ozolu, Augustu Mežsētu, Helmaru Rudzīti¹⁹ u. c., izdevniecībām “Zalktis”²⁰, “Vaiņags”²¹, “Valters un Rapa”, “Grāmatu Draugs”, “Zelta ābele”. Ar Rīgas Latviešu biedrību kā nacionālās grāmatniecības centru, tās izdevējdarbību 1868.–1940. gadā var iepazīties grāmatzinātnieka, LU profesora Viestura Zandera monogrāfijā²².

Pētījums par latviešu mācību grāmatām (1585–1917) ir Marijai Lācei²³, par latviešu valodas skolu mācībgrāmatu vēsturi – Dzintrai Paeglei²⁴, par latviešu matemātikas mācībgrāmatām 19. gadsimtā – Ināra Klekerei²⁵. Laikraksta “Dienas Lapa” (1886–1905) un tā apgāda (1892–1897) lomu grāmatu izdošanā izvērtējusi Eiženija Peile (1908–1979)²⁶. Pārskatu par galvenajām latviešu grāmatniecības attīstības tendencēm pēc drukas aizlieguma atcelšanas 1904. gada aprīlī līdz 1917. gadam Latgalē sniedz Silvija Šiško²⁷.

Izdevniecības “Grāmatu Draugs” dibinātāja 1926. gadā Rīgā, laikraksta “Laiks” izdevēja Helmara Rudziša dzīves un izdevējdarbības izpētei pievērsušies Jānis Zālītis²⁸, Viesturs Zanders²⁹ un Anta Lapa³⁰. Laikrakstam “Laiks”, kura pirmais numurs iznāca 1949. gada 8. novembrī Ņujorkā (kopš 2002. gada tā redakcija ir Rīgā), ir lieli nopelni trimdas grāmatniecības un preses attīstībā. Laikraksts iepazīstināja lasītājus ne tikai ar ASV, bet arī citās mītnes zemēs esošajiem latviešu izdevējiem un viņu iecerēm, likteņiem, iespieda atsauksmes un recenzijas par jauniznākušajām latviešu grāmatām trimdā, pievērsa uzmanību arī toreizējās padomju Latvijas izdevumiem³¹. Ar Miķeļa Goppera (1908–1996) izveidotās izdevniecības “Zelta ābele” (1936–1980) darbību kā Latvijā, tā trimdā Zviedrijā var iepazīties vairākās toreizējās darbinieces Mildas Grīnfeldes u. c. publikācijās^{32,33}. Grāmatniecību Latvijas Republikas pēdējā Ministru prezidenta un vēlāk arī Valsts prezidenta Kārļa Ulmaņa (1877–1942) laikā (1934–1940) apskatījis V. Zanders³⁴. Viņš devis

arī dziļāku analīzi par pētījumiem Latvijas grāmatniecībā 20. gadsimta pirmajā pusē (1918–1944)³⁵ un pēc Otrā pasaules kara³⁶.

Grāmatu izdošanu Latvijā 1917. un 1940.–1941. gadā izpētījis Konstantīns Karulis³⁷, no 1945. līdz 1965. gadam – Raimonds Inķis³⁸, no 1990. līdz 2000. gadam – Skaidrīte Rozenbaha³⁹. Par sabiedriski politisko grāmatu latviešu valodā (1900–1917) monogrāfija ir ilggadējam Zinātniskās bibliogrāfijas nodaļas vadītājam Latvijas PSR Zinātņu akadēmijas Fundamentālajā bibliotēkā Jānim Paeglim (1926–2014)⁴⁰. Literatūrzinātniecei Ingridai Kiršentālei (1925–1991) ir plaša publikācija par latviešu literatūru un grāmatniecību Padomju Savienībā 20. gadsimta 20. un 30. gados⁴¹.

Par cenzūru dažādos laika periodos, Galvenās literatūras pārvaldes darbību, aizliegto grāmatu sarakstiem, bibliotēkām un grāmatniecām nodarītajiem postījumiem, cenzūras negatīvajām sekām krājumu un katalogu organizēšanā Latvijas bibliotēkās pētījumus veikuši Aina Štrāle⁴², Silvija Sardiko⁴³, kā arī Jānis Paeglis monogrāfijā “Kas bija liegts Pirmās republikas lasītājiem: preses likumi un izplatīšanai aizliegta Latvijā izdotā literatūra 1918.–1940. gadā” (1996)⁴⁴. Tas redzams arī Roberta Lapsiņa sastādītajos sēnalu literatūras, aizliegto grāmatu, brošūru u. c. Latvijā iespiesto poligrāfisko ražojumu sarakstos (1939)⁴⁵. Vairāk nekā 140 cenzūras materiālu glabājamās vienības (pāri par 7000 lapām) par laikposmu no 1847. līdz 1915. gadam, kuras glabājas Latvijas Nacionālās bibliotēkas cenzūras materiālu fondā, izpētījusi S. Šiško. Promocijas darbu par Galvenās literatūras pārvaldes darbību Latvijā 20. gadsimta 80. gadu otrā pusē Latvijas Universitātē izstrādājis Juris Millers⁴⁶, bibliogrāfe Jana Klebā 2007. gadā aizstāvēja maģistra darbu “Okupācijas varas cenzūras darbība Latvijas Akadēmiskajā bibliotēkā”. Rīgā 1998. gadā notika starptautiska konference “Vārda brīvība, cenzūra, bibliotēkas”⁴⁷.

Latviešu Bībeles vēstures pētījumiem pievērsušies teologs un literāts Gustavs Šaurums⁴⁸, vēsturnieks Edgars Dunsdorfs⁴⁹ u. c., izsekojot Bībeles tulkojuma latviešu valodā tapšanas gaitai – no ierosinājuma tulkot līdz iespīēšanai (Jelgava, 1689). Starptautiska akadēmiska konference par Bībeles tekstu, rakstiem, latviešu izdevumiem lielākajās bibliotēkās notika Rīgā 1999. gada pavasarī⁵⁰.

Ar latviešu grāmatu mākslu var iepazīties Latvijas Mākslas akadēmijas profesora, mākslas zinātnieka, grafiķa Valda Villeruša⁵¹ publikācijās, Latvijas Nacionālās bibliotēkas 2005. gadā prezentētajā kompaktdiskā “Latvijas grāmatu māksla”⁵², kurš tapa pēc tāda paša nosaukuma izstādes, kas bija veltīta bibliotēkas 85. gadadienai.

Ar pētījumiem Latvijas grāmatniecībā, bibliogrāfijā, bibliotēkzinātnē var iepazīties 23 Latvijas Nacionālās bibliotēkas sagatavotajos zinātnisko rakstu krājumos (1964–2017). Tajos, kā arī citos izdevumos ar saviem pētījumiem

grāmatniecības jomā iepazīstina Silvija Šiško, Lilija Limane, Ināra Klekere, Andris Vilks, Guna Krūmiņa, Tenu Karma (1924–2014), Ilze Ruberte u. c. Laika gaitā Raksti mainījuši nosaukumu, formātu, ideoloģisko virzību, tomēr tematiskais aptvērums – informācijas zinātnes, grāmatzinātnes, bibliotēkzinātnes un saskarnozaru problēmas – palicis nemainīgs. To mērķis ir atspoguļot pētījumus arī par informācijas vides veidošanos, pašreizējo nozares situāciju Latvijā un pasaulē, attīstību nākotnē. Atsevišķi krājumi veltīti grāmatas lomai latviešu sabiedrībā⁵³, daiļliteratūrai latviešu grāmatniecībā⁵⁴.

Priekšstats par nozīmīgākajiem pētījumiem, aktualitātēm iegūstams arī grāmatniecībai veltītajos jubileju un konferenču krājumos, piemēram, Latvijas grāmatniecības četršimtgadei (1588–1988)⁵⁵, starptautisko konferenču “Bibliotēka, grāmatniecība, ideoloģija Otrā pasaules kara laikā (1939–1945)” (Jūrmalā, 1996)⁵⁶, “Latviešu grāmata un bibliotēka: 1525–2000” (Rīgā, 2000)⁵⁷, “Grāmatniecība un bibliotēkas Jelgavā un Šauļos līdz 1940. gadam” (Jelgavā, 2015) materiālos.

1985. gadā iznāca Misiņa bibliotēkas simtgadei (1885–1985) veltīts krājums “Grāmatas un grāmatnieki”⁵⁸. Bibliotēkas 110 gadu jubilejā interesenti tikās zinātniskajā konferencē, kuras rakstu krājums⁵⁹ sniedz informāciju par nacionālās literatūras krātuves vēsturi, tās pamatlicēju Jāni Misiņu, ilggadējo bibliotēkas pārzini Kārli Egli, jaunāko veikumu nacionālajā bibliogrāfijā, elektronisko datubāzu veidošanu un to pieejamību lasītājiem, seniespiedumu un rokrakstu saglabāšanu, elektroniskā kataloga veidošanu šim fondam. Bibliotēkas 130 gadu jubileja 2015. gada 18. septembrī tika atzīmēta ar starptautisku konferenci “Meklējiet rakstos”. 2002. gadā iznāca J. Misiņa 140. dzimšanas dienai veltīts krājums “Svēts mantojums Rīgai”⁶⁰. Bibliotēkāra, zinātniskās bibliogrāfijas pamatlicēja 150. dzimšanas dienā bibliotēkā notika viņam veltītas pastmarkas pirmās dienas zīmogošana. J. Misiņa simtgadei veltītajā izlasē⁶¹ 1962. gadā aplūkots viņa mūža darbs, nozīme latviešu grāmatniecības vēsturē, ievietotas viņa atmiņas, raksti, bibliogrāfijas fragments.

Par Rīgas pilsētas bibliotēku un tās grāmatām plašāku apcerējumu (1937) sagatavojis tās bijušais bibliotekārs Nikolajs Bušs (1864–1933)⁶². Bibliotēkas 450 gadu vēsturi, tās kolekciju, katalogu veidošanu, darbības un pētniecības virzienus, nākotnes perspektīvas atklāj jubilejas krājums «Библиотеке 450»⁶³. Bibliotēkas 470. gadadienai veltītās zinātniskās konferences rakstu krājuma⁶⁴ autori dod ieskatu bibliotēkas vēsturē, tagadnē, grāmatniecības pētniecībā, reto grāmatu un rokrakstu saglabāšanas problēmās, informē par zinātnisko bibliotēku starptautiskās sadarbības iespējām, pievēršas elektroniskās informācijas tehnoloģiju ieviešanai zinātniskajās bibliotēkās. Latvijas Nacionālā bibliotēka 2003. gadā izdeva Reto grāmatu un rokrakstu nodaļas 50 darba gadiem veltītu rakstu krājumu⁶⁵. Rīgas Centrālās bibliotēkas simtgadei veltītais jubilejas

krājums⁶⁶ atskatās uz aizvadīto laiku, notikumiem, pārmaiņām un personībām, kas veidojušas bibliotēku vēsturi simts gadu garumā, ielūkojas pašreizējās aktualitātēs. Ne mazāk interesanti tika atzīmēta bibliotēkas 110 gadu jubileja⁶⁷. Tie ir arī krājumi par Latvijas Universitātes bibliotēku laikmetu griežos (2007)⁶⁸, par RTU Zinātnisko bibliotēku 150 gados (1862–2012)⁶⁹, Cēsu bibliotēku 90 gados⁷⁰ u. c. Liepājas Centrālā zinātniskā bibliotēka 2007. gadā ar plašu pasākumu ciklu atzīmēja 230 gadu jubileju.

2015. gadā Latvijas Nacionālās bibliotēkas Atbalsta biedrība izdeva grāmatu par bibliotēkas ēku "Latvijas Nacionālā bibliotēka. Arhitekts Gunārs Birkerts"⁷¹. Šis stāsts sākas ar bibliotēkas dibināšanu 1919. gadā un atspoguļo Gaismas pils tapšanas ceļu no idejas līdz pilnīgi gatavai un apdzīvotai ēkai. Latvijas Nacionālās Bibliotēkas ēkas (Gaismas pils) autori (arhitekts Gunārs Birkerts, 1925–2017, sadarbojoties ar arhitektiem Modri Ģelzi, Mārci Mežuli, Sandru Laganovsku, Daini Šmitu u. c.) par nacionālas nozīmes objekta īstenošanu saņēma Gada balvu Rīgas arhitektūrā 2015. gadā. 2017. gadā Amerikas Arhitektu institūts (*AIA – American Institute of Architects*) un Amerikas Bibliotēku asociācija (*ALA – American Library Association*) paziņoja astoņas paraugbibliotēkas, kuras ieguvušas institūta un asociācijas balvas par labāko bibliotēkas ēku dizainu. Laureātu vidū – arī Gunāra Birkerta projektētā Latvijas Nacionālā bibliotēka (<https://www.aia.org/resources/74551-2017-aiaala-library-building-awards>). Atzīmējot izcilā arhitekta Gunāra Birkerta 92. dzimšanas dienu 2017. gada janvārī, Latvijas Nacionālās bibliotēkas 1. un 12. stāvā atklāta ekspozīcija "Gaismas pils un Stikla kalns – stāsts par Latvijas Nacionālās bibliotēkas projektu un tās arhitektu". Tā izceļ arhitektūras meistara un bibliotēkas lomu Latvijas un pasaules kultūrvēsturiskajā telpā. 2014. gadā Gaismas pils saņēma *Grand Prix* valsts mēroga konkursā "Latvijas būvniecības gada balva 2014". 2017. gada oktobrī britu raidorganizācija BBC savā kultūras un arhitektūras apskatā apraksta 10 pasaules lielākās, mūsdienīgākās un skaistākās 21. gadsimta bibliotēkas. Starp tām – arī Latvijas Nacionālā bibliotēka! (<http://www.bbc.com/culture/story/20170915-ten-of-the-most-beautiful-modern-libraries-in-the-world>)

Bibliotēku loma un funkcijas pēdējos gados ir mainījušās. Tas liecināties arī bibliotēku ēkām, to arhitektūrai un dizainam. Pēdējo desmit gadu laikā no jauna celtas vai pārbūvētas daudzas Latvijas publiskās bibliotēkas (<https://www.gaisma.lv/lv/projekts/latvijas-mazas-gaismas-pilis>)⁷². Mūsdienīga bibliotēka nav vairs tikai grāmatu glabātava, tā kļuvusi arī par savas pilsētas, pagasta kultūras un sabiedriskās dzīves centru, brīvā laika pavadīšanas vietu. Bibliotēkās sastopas cilvēks un zināšanas. Katrai pilsētai, kur tapusi jauna bibliotēka, tas bijis liels notikums. Publisko bibliotēku arhitektūru savā promocijas darbā izvērtējusi arī arhitekte Zane Šmita⁷³.

Kopš 1993. gada ik gadu Latvijā notiek grāmatu mākslas konkurss, kurā aicināti piedalīties visi Latvijas grāmatizdevēji, kopš 2002. gada tiek pasniegta gada balva grāmatniecībā, to saņēmuši grāmatniecības pētnieks, kultūrvēsturnieks Ojārs Zanders (2013), ilggadējā Misiņa bibliotēkas darbiniece un vadītāja Anna Šmite (2014), Latvijas Nacionālās bibliotēkas direktors Andris Vilks (2017) un citi nozares speciālisti. 2005. gadā Latvijas Grāmatizdevēju asociācija grāmatu mākslas konkursam izvēlējās nozari raksturojošu nosaukumu “Zelta ābele” – ilgus gadus stabilas grāmatniecības kultūras tradīcijas iemiesoja apgāds ar šo nosaukumu. To akceptēja un juridiski apliecināja arī šā zīmola mantinieks, izcilā izdevēja dēls Kārlis Goppers. Žūrija galveno uzmanību pievērš dizaina koncepcijai, tās atbilstībai izdevuma saturam, maketam, papīra izvēlei, poligrāfiskajam izpildījumam. 2018. gada 14. martā notika 25. – jubilejas – skaistāko grāmatu svētki⁷⁴. To laikā varēja iepazīties ar iepriekšējā gada grāmatu izstādi LU Akadēmiskās bibliotēkas Misiņa bibliotēkā, ar vairāku izdevniecību grāmatām Latvijas Nacionālajā bibliotēkā, ar nominētajām grāmatām Latvijas grāmatniecās u. c. Jaunākās izdotās grāmatas var apskatīt gadskārtējos Rīgas grāmatu svētkos (pirmos atklāja 1998. gada aprīlī, Starptautiskajā grāmatu un autortiesību aizsardzības dienā), kā arī Baltijas grāmatu svētkos (*Baltic Book Fair*), sākot ar pirmajiem 1995. gadā Tallinā. Atzīmējot pirmo iespiesto grāmatu nacionālajā valodā pirms 475 gadiem, 2000. gads Latvijā un Igaunijā tika pasludināts par grāmatu gadu. Rakstu krājums “Grāmata” ir Latvijas grāmatniecības un bibliotēku vēsturnieku veļtījums šā notikuma atcerei⁷⁵.

Nozīmīgu darbu bibliotēku pakalpojumu izmantošanā ar lasīšanas veicināšanas programmu “Bērnu, jauniešu žūrija” un “Pirmā tikšanās ar bibliotēku” veic Latvijas Nacionālās bibliotēkas Bērnu literatūras centrs Silvijas Tretjakovas vadībā. 2014. gadā viņa saņēma Liepājas Centrālās zinātniskās bibliotēkas 2007. gadā nodibināto balvu bibliotekāriem – Voldemāra Caines balvu “Gada bibliotekārs darbā ar bērniem un jauniešiem”. Centrs sniedz kolēģiem metodisko palīdzību, gatavo literatūras apskatus, izdod anotētu bibliogrāfisku rādītāju par iepriekšējā gadā izdotajām bērnu grāmatām, organizē pieredzes apmaiņas seminārus un konferences. 2016. gadā žūrijā un lasīšanas maratonā piedalījās 19 969 lasītāji 712 bibliotēkās, un 2017. gada 11. martā Latvijas Nacionālās bibliotēkas Ziedoņa zālē notika jau 15. “Lielie lasīšanas svētki”.

Latvijas grāmatiespiešanas 400 gadu atcerei veļtītas izstādes 1988. gadā bija apskatāmas gan Latvijas Fundamentālajā bibliotēkā, gan Latvijas Valsts bibliotēkā, P. Stradiņa Medicīnas vēstures muzejā, Rīgas vēstures un kuģniecības muzejā (“Svins pasauli vairāk pārveidoja nekā zelts...”⁷⁶), izstāžu zālē “Latvija”. Atzīmējot Rīgā iekārtotās pirmās grāmatspiestuves 425. gadadienu,

2013. gada 9. aprīlī Latvijas Nacionālajā bibliotēkā tika atklāta Nikolausa Mollīna (1550/1555–1625) iespieddarbu izstāde “Gedruckt zu Riga” jeb “Iespiests Rīgā”, kurā bija izdevumi arī no LU Akadēmiskās bibliotēkas krājumiem, kas deva unikālu iespēju klātienē aplūkot senākās Latvijas teritorijā iespiestās grāmatas⁷⁷. Pirms izstādes atklāšanas notika Mollīnam un viņa laikmetam veltīti lasījumi. 22. oktobrī, Nacionālajā drukas dienā, LU Akadēmiskajā bibliotēkā notika konference “Drukas diena 2013”, jubilejas pastmarkas prezentācija un pirmās dienas zīmogošana, N. Mollīna iespieddarbu un drukai veltītu pastmarku ekspresizstāde. Būdam poligrāfijas nozares iedibinātājs Latvijā, 38 gadu laikā viņš izdeva ap 200 iespieddarbu, galvenokārt latīņu un vācu valodā. Daļa no tiem ir grāmatas (vairāki arī apjomā lieli izdevumi), taču vairums – dažādi apsveikuma dzejoļi un citi sīkdarbi. Īpaši izceļama ir 1615. gadā mūsdienu Latvijas teritorijā pirmā latviešu valodā iespiestā grāmata – tā sauktā luterāņu rokasgrāmata, ko veido trīs atsevišķi un atšķirīgi noformēti darbi – “Evaņģēliji un epistulas”, “Enhiridijs”, “Psalmi un garīgas dziesmas”. 2014. gada rudenī, atzīmējot Gotharda Frīdriha Stendera trīssimtgadī, Latvijas Nacionālā bibliotēka atklāja izstādi “Latvis. Dzīves, domu un darba liecības 1714–1796”, kas bija veltīta latviešu sekulārās rakstniecības pamatlicējam, valodas pētniekam un domātājam G. F. Stenderam un viņa paveiktajam⁷⁸.

Rīgas 800 gadu jubilejai 2001. gadā LU Akadēmiskā bibliotēka veltīja plašu grāmatu izstādi “‘Bibliotheca Rigensis’ astoņos gadsimtos”, Latvijas Nacionālā bibliotēka piedāvāja izstādi “Vācu grāmatniecība Rīgā 19.–20. gadsimtā”⁷⁹. 2005. gada rudenī notika 1905. gada revolūcijai Latvijā veltīta konference un iespieddarbu, fotogrāfiju un arhivāliju izstāde Latvijas Nacionālajā vēstures muzejā⁸⁰. 2006. gada vasarā Latvijas Nacionālā bibliotēka kopīgi ar LU Akadēmisko bibliotēku atklāja izstādi “Grāmatnieku Deibneru dzimta: 200 gadi latviešu un vācu grāmatniecībā”, kas bija veltījums Deibneru (*Döbner*) grāmatnieku dzimtas septiņām paaudzēm, grāmatnīcas atvēršanai Rīgā 1806. gadā un vēlāk arī izdevējdarbības sākumam 1810. gadā⁸¹.

No 2007. gada maija līdz 2008. gada janvārim Rīgas vēstures un kuģniecības muzeja Kolonnu zālē bija reto grāmatu izstāde “Ex Bibliotheca Rigensis”. Tā bija veltīta 220. gadadienai, kopš *Bibliotheca Rigensis* (dibināta 1524. gadā; tagad LU Akadēmiskā bibliotēka) 1787. gadā ieguva jaunas – tieši grāmatu krātuvei arhitekta Kristofa Hāberlanda (1750–1803) projektētās – telpas, kurās tā atradās līdz 1891. gadam⁸². Izstādē daļēji tika rekonstruēts senās bibliotēkas veidols, kad zālē 12 skapjos glabājās rokraksti un seni iespieddarbi septiņās nodaļās – pārsvarā latīņu un vācu valodā: teoloģija, juridiskā literatūra, medicīna, filozofija, matemātika, filoloģija un vēsture, papildus arī Livonijas vēstures nodaļa (*Bibliotheca Livonica*). Ar senās bibliotēkas kolekciju vēlreiz varēja iepazīties 2011. gada izstādē “... ar ķēdi, slēdžiem un

apkalumiem...: piecu gadsimtu (15.–19. gs.) vēsturiskie iesējumi no *Bibliotheca Rigensis* kolekcijas”⁸³. 2013. gadā, pieminot Kirila un Mefodija slāvu rakstības izveidošanu, LU Akadēmiskajā bibliotēkā tika atklāta izstāde “Senā slāvu grāmata Latvijā”. Rīgā – 2014. gada Eiropas kultūras galvaspilsētā – notika izstāde “1514. Grāmata. 2014”⁸⁴. Latvijas Nacionālajā bibliotēkā bija apskatāmas 1514. gadā izdotās grāmatas no 18 Eiropas bibliotēkām. Piecu mēnešu laikā to apmeklēja ap 100 000 interesentu. Lielu interesi izpelnījās arī izstāde “Ex Bibliotheca Ducis Curlandiae” (“No Kurzemes hercogu bibliotēkas”)⁸⁵. Tā bija lieliska iespēja pēc 300 gadu pārtraukuma Latvijā atkal redzēt kaut nelielu daļu no Kurzemes hercogu bibliotēkas – 44 grāmatas, kas izdotas laikposmā no 15. līdz 17. gadsimtam, kā arī iespieddarbus un dokumentus no vairākām atmiņas institūcijām. Krājums veidojies vairāku paaudžu laikā no 16. gadsimta otrās puses līdz pat 17. gadsimta beigām. Ziemeļu kara laikā to pārveda no hercogistes galvaspilsētas Jelgavas uz Rīgu. 1714. gadā 2585 vienības lielo grāmatu fondu pārvietoja uz Pēterburgu, kas kļuva par vienu no jaundibinātās Krievijas Zinātņu akadēmijas bibliotēkas krājuma stūrakmeņiem. 1829. gadā daļa (gandrīz 900 izdevumu) šīs kolekcijas kā dāvinājums nonāca Somijā, Helsinku Universitātes bibliotēkā. 2014. gadā apjomīgu izstādi “Eiropas atspulgi Rīgā senajās liecībās (14.–19. gs.)”⁸⁶ piedāvāja LU Akadēmiskā bibliotēka, ar reto izdevumu un manuskriptu izstādi “Bibliotēku dārgumi” varēja iepazīties atjaunotajā LU Bibliotēkā Kalpaka bulvārī. 2015. gada maijā, atzīmējot pirmā pareizticīgā dievkalpojuma latviešu valodā gadadienu, LU Akadēmiskajā bibliotēkā tika atklāta izstāde “Pareizticīgo dievkalpojumam latviešu valodā – 170”. Tajā bija aplūkojama pareizticīgā literatūra latviešu valodā no 1843. gada līdz mūsdienām.

2017. gadā visā pasaulē tika atzīmēta reformācijas 500 gadu jubileja. 2017. gada martā tika atklātas divas izstādes – “Evanģēlija gaismā: Reformācija 16. gadsimta pirmavotos no LU Akadēmiskās bibliotēkas krājuma” un “Reformācija un Latvijas Universitāte” LU Bibliotēkā starptautiskas starpdisciplināras konferences “Reformācija mūsdienu pasaulē” laikā, atspoguļojot LU ieguldījumu reformācijas ideju izpētē no augstskolas dibināšanas līdz mūsdienām.

Sevišķi nozīmīgs reformācijas gads ir LU Akadēmiskajai bibliotēkai, jo tā dibināta pēc Mārtiņa Lutera ierosmes 1524. gadā un tolaik bija pazīstama kā *Bibliotheca Rigensis*. Izstādē bija teksti, kas radīja un veidoja reformāciju un kas to pārdzīvoja, polemika par reformāciju – Lutera kritika par katoļu baznīcu greznību, viņa sprediķi par izglītības, skolu un laicīgās varas jautājumiem, kā arī izdevumi, kas atspoguļo pretējo viedokli⁸⁷. Latvijā reformācijas jubilejas gadu noslēdza izstāde “Luters. Pagrieziena” Latvijas Nacionālajā bibliotēkā (2017. gada 1. novembris – 2018. gada 4. februāris). Tika izdots arī izstādes katalogs⁸⁸.

Latvijas Nacionālās bibliotēkas Reto grāmatu un rokrakstu nodaļas lepnums bija 1973. gadā atklātā pastāvīgā ekspozīcija “Latviešu grāmatniecības vēsture”⁸⁹. Izstādi iekārtoja A. Apinis, un tā iepazīstināja apmeklētājus ar latviešu grāmatniecības attīstības gaitu no tās pirmsākumiem līdz mūsdienām, to sistemātiski papildinot ar jaunākajiem materiāliem. 2016. gada 29. augustā, Latvijas Nacionālās bibliotēkas 97. gadadienā, tika atklāta jaunā pastāvīgā ekspozīcija “Grāmata Latvijā” – 21. gadsimta un bibliotēkas jaunā veidola iedvesmots stāsts par Latvijas grāmatniecības vēsturi pasaules kontekstā. Trīs atsevišķas mikroizstādes – “Maņas”, “Vara” un “Gars” – veltītas grāmatas lomai ikviena cilvēka dzīvē, pievēršoties lasītāja ķermeniskai, sociālai un garīgai pieredzei. 2017. gada maijā šai ekspozīcijai piešķirts Erlanda Koldinga-Nilsena un Eiropas Nacionālo bibliotēku konferences (*Conference of European National Libraries – CENL*) grants, tā arī kļuva par “Latvijas Arhitektūras gada balvas 2017” sudraba ananasa balvas laureāti. Pateicoties E. Koldinga-Nilsena grantam, 2018. gadā Latvijas Nacionālajā bibliotēkā tiek rīkots starptautisks seminārs “Grāmatniecības muzeji un to auditorija”.

Arī pirmās Latvijas Republikas laikā tika organizēta grāmatu izstāde (1923)⁹⁰, latgaliešu grāmatu izstāde (1936)⁹¹, Latvju grāmatnieku kongress (1928)⁹², grāmatu propagandas diena (1931)⁹³ un grāmatu nedēļa (1935)⁹⁴.

No 1922. līdz 1931. gadam iznāca kritikas, grāmatniecības un bibliogrāfijas mēnešraksts “Latvju Grāmata”, Otrā pasaules kara laikā – “Latvju Grāmatnieks” (1943–1944), vēlāk – izdevumi “Jaunās Grāmatas” (1967–1989), “Grāmata” (1990–1993), “Grāmatu Apskats” (1994–2000). Arī citos periodiskajos izdevumos parādījās publikācijas par grāmatniecību, piemēram, Jāņa Trimdas “Divas pārdomas par grāmatu tirāžu”⁹⁵ (1932), Konstantīna Karuļa “Grāmata un lasītājs skaitļos” (1936)⁹⁶, par grāmatu Padomju Krievijā (1933)⁹⁷. 1931. un 1934. gadā rakstu autori vērsās pret sēnalu literatūru⁹⁸. Dažas publikācijas atrodamas arī tā laika vācu un krievu presē – par vācu grāmatu nedēļu⁹⁹ (1935), par sievieti kā grāmatas lasītāju (1931)¹⁰⁰, Jāņa Sudrabkalna publikācija laikrakstā «Сегодня» (1927)¹⁰¹.

1935. gadā iznācis pedagoga un rakstnieka Kārļa Dziļlejas (1891–1963) darbs “Grāmata, tās vēsture, tehnika un nozīme”¹⁰², 1940. gadā Liepājā – Roberta Malvesa “Liepājas pilsētas bibliotēkas rokraksti”¹⁰³. G. Šauruma manuskripts par latviešu kalendāriem glabājas LU Akadēmiskajā bibliotēkā. Latviešu rokrakstu literatūru pētījis A. Apinis¹⁰⁴, L. Labrence sarakstījusi monogrāfiju par latviešu rakstnieku rokrakstiem Misiņa bibliotēkā¹⁰⁵.

Atsevišķi sastādītie rokrakstu rādītāji dod ieskatu par bibliotēku fondos esošajām bagātībām, piemēram: Hertas Vaitas (1908–?) “Garlība Merķeļa rokraksti Latvijas PSR Zinātņu akadēmijā” (1968, atk. izd. 1972), Jāņa Zemzara (1902–1996) “Pērsieša rokraksti un sarakste” (1969), “Latviešu

folkloras rokraksti V. Lāča Latvijas PSR Valsts bibliotēkā” (1974, 2004) u. c. Jaunākie izdevumi ir Aijas Taimiņas sastādītais “Album amicorum: piemiņas albumu kolekcija (16.–19. gs.) Latvijas Universitātes Akadēmiskajā bibliotēkā: rokrakstu katalogs” (2013)¹⁰⁶ un Lilijas Limanes “Rokraksti Latvijas Nacionālās bibliotēkas krājumā: ieskats krājumu bagātībās” (2017)¹⁰⁷. Aijas Taimiņas “Album amicorum” tika nominēts 2013. gada grāmatu mākslas konkursā kategorijā “Zinātniskā literatūra”. Lilijas Limanes “Rokraksti Latvijas Nacionālās bibliotēkas krājumā” 2017. gada grāmatu mākslas konkursā kategorijā “Uzziņu literatūra” ieguva gada balvu.

2017. gada decembrī Latvijas Nacionālā bibliotēka iekļauta UNESCO programmas “Pasaules atmiņa” Latvijas nacionālajā reģistrā par nomināciju “Hernhūtiešu rokrakstu kolekcija (18.–19. gs.)”, kuras digitālā versija tika atklāta maijā.

Nozīmīgs ieguldījums grāmatniecībā un Baltijas vēsturē ir arī sagatavotie vācbaltu novadpētnieka J. K. Broces “Zīmējumu un aprakstu” zinātniskā izdevuma četri sējumi (1992–2007) latviešu un vācu valodā¹⁰⁸, kā arī Igaunijai veltītais atsevišķais sējums “Estonica”¹⁰⁹. 1997. gadā LU Akadēmiskajā bibliotēkā tika izstrādāts Sorosa fonda un “Open Society Institute” atbalstītais projekts, kura realizācijas gaitā tika izveidots J. K. Broces kolekcijas digitālais arhīvs ar augstas kvalitātes elektroniskiem attēliem, izveidota attēlu tiešsaistes datubāze (<https://www.acadlib.lu.lv/broce/>)¹¹⁰. 2012. gada janvārī LU Akadēmiskā bibliotēka par monumentālā Rīgas kultūrvēsturiskā pieminekļa “J. K. Broce. Zīmējumi un apraksti” (1992–2007) izdošanu un popularizēšanu tika apbalvota ar Latvijas Zinātņu akadēmijas un Rīgas balvas biedrības Goda diplomu. 2017. gada 8. decembrī Rīgas vēstures un kuģniecības muzejā LU Akadēmiskā bibliotēka saņēma sertifikātu par iekļaušanu UNESCO programmas “Pasaules atmiņa” Latvijas nacionālajā reģistrā par nomināciju “Johanna Kristofa Broces antikvārā kolekcija par Livoniju (Latviju un Igauniju) no 13. līdz 19. gs.”.

J. K. Broces mantojuma realizāciju gan iespīestā, gan digitalizētā veidā var mērīt 80 gadu garumā¹¹¹. Plašāk ar šā materiāla izdošanas vēsturi var iepazīties toreizējā Vēstures institūta feodālisma vēstures daļas vadītāja, izdevuma atbildīgā redaktora vietnieka Teodora Zeida (1902–1995) publikācijā¹¹². J. K. Broces mantojuma izpēti veikusi Aija Taimiņa promocijas darbā “Johana Kristofa Broces (*Brotze*, 1742–1823) dzīvesgājums un viņa rokrakstu kolekcija LU Akadēmiskajā bibliotēkā” (2013)¹¹³. J. K. Broces attēlu kolekcijas izstādes no LU Akadēmiskās bibliotēkas fondiem bijušas gan Latvijā, gan ārpus Latvijas – Igaunijā, Polijā, Somijā, Austrijā, Vācijā, Čehijā, Rumānijā, Krievijā, Ukrainā, Lietuvā, Ungārijā, Baltkrievijā, Gruzijā un Izraēlā.

Šos materiālus no Otrā pasaules kara liesmām 1941. gada 29. jūnijā Vecrīgā izglāba 24 gadus vecais Rātsnama bibliotēkas darbinieks Aleksandrs Jansons (1916–1999). Viņš sagādāja Rātsnamā esošās diskonta bankas seifa atslēgas un kopā ar citiem kolēģiem pārnesa uz to 4000 vislielāko bibliotēkas dārgumu – Latvijas rokrakstu grāmatniecības pieminekļus, senākos Rīgas un citus nozīmīgus iespaiddarbus¹¹⁴.

Ne mazāk nozīmīga Latvijas kultūrvēsturē ir arī unikālā albuma “Terra Mariana, 1186–1888”¹¹⁵ faksimilizdevuma izdošana un zinātnisko komentāru sagatavošana. Albums pirms 120 gadiem Vatikānā tika pasniegts kā dāvana pāvestam Leonam XIII (1810–1903) priesterības 50 gadu jubilejā kā pateicība no Livonijas katoļiem 1888. gadā. Tas bija izgatavots tikai vienā eksemplārā un glabājās Vatikāna Apustuliskajā bibliotēkā. Izdevums bija ne tikai svarīga Latvijas nacionālā kultūras mantojuma un katoļu baznīcas kultūras un mākslas mantojuma sastāvdaļa, bet arī vēstija par kristīgās ticības izplatīšanos Latvijā un Igaunijā, kādreizējā Livonijā, ko mēdza dēvēt par Marijas zemi (*Terra Mariana*). Faksimilizdevums dod iespēju plašāk iepazīties ar Livonijas pilīm, pilsdrupām, baznīcām, kapakmeņiem, senu dižciltīgu dzimtu ģerboņiem, zīmogiem, vēsturiskām personībām, kā arī seno sudraba un zelta monētu nospiedumiem u. c. 2014. gada 27. aprīlī vēsturiskā albuma faksimila prezentācija iekļāvās pasākumā “Latvijas identitātes krustpunktā”, kas bija veltīts pāvestu Jāņa Pāvila II (1920–2005) un Jāņa XXIII (1881–1963) kanonizācijai. Tika izgatavotas 12 identiskas albuma kopijas, tika sagatavoti un izdoti arī 1000 šā krājuma samazināta izmēra pilnīgi izdevumi un zinātniskie komentāri. “Terra Mariana” zinātnisko komentāru veidošanā piedalījās Daugavpils Universitātes zinātnieki. 2015. gada februārī notika LU Bibliotēkas organizētā konference “Albums “Terra Mariana” – kā pagātnes spoguļi”. Par albuma tapšanu var uzzināt arī Ilzes Veiguras publikācijā un intervijā ar izdevuma mākslinieku Aivaru Plotku¹¹⁶. Grāmatu mākslas konkursā “Zelta ābele 2015” tas saņēma balvu nominācijā “Zinātniskā grāmata”.

Lai veicinātu Latvijas grāmatniecības vēstures izpēti, 1966. gadā izveidoja Grāmatniecības vēstures komisiju, kuras dibinātāji bija Latvijas PSR Valsts bibliotēkas toreizējais galvenais bibliotekārs, vēlāk Reto grāmatu un rokrakstu nodaļas ilggadējais vadītājs Aleksejs Apīnis, kā arī Fundamentālās bibliotēkas darbinieki Kārlis Egle (1887–1974), vecākais zinātniskais līdzstrādnieks, valodnieks Konstantīns Karulis (1915–1997) un bibliogrāfe Eiženija Peile (1908–1979). Komisija aktīvi darbojās līdz 1990. gadam. Kā atzīmēja ilggadējā Latvijas Nacionālās bibliotēkas Zinātniski pētnieciskās nodaļas speciāliste, LU pasniedzēja Silvija Liniņa (1934–2013), “dalībnieki guva unikālu, citur nepieejamu informāciju, apjausmu par latviešu kultūras bagātībām, tās vācējiem, pētniekiem un glabātājiem”. Tuvojoties bibliogrāfa, literatūrzinātnieka,

tulkotāja, toreizējās Latvijas Valsts universitātes Bibliotēkzinātnes katedras organizētāja (1946) un vadītāja (līdz 1952. gadam) K. Egles simt gadu jubilejai 1987. gadā, grāmatniecības vēstures komisija organizēja K. Egles lasījumus – atmiņu ciklu par viņa dzīvi un darbību¹¹⁷. Vairākus gadus maijā, pirms viņa dzimšanas dienas 2. jūnijā, grāmatzinātnieki, bibliotēku zinātnieki, literatūrvēsturnieki analizēja K. Egles daudzpusīgo devumu latviešu kultūrā, atmiņas dalījās viņa laikabiedri.

Atmodas laiks, kad parādījās pirmās cerības uz valstiskās neatkarības atjaunošanu, un Latvijas grāmatas četrsimtgades tuvošanās mudināja organizēties Misiņa bibliotēkas ilggadējo lasītāju un aktīvistu kopai, kas ieguva nosaukumu – Misiņa klubs¹¹⁸. To 1986. gadā organizēja toreizējais Fundamentālās bibliotēkas direktors Juris Kokts (1941–1991) un Rokrakstu un reto grāmatu nodaļas pētniece Laura Kalinka (1939–2012). Tagad šo tradīciju turpina un vada Misiņa bibliotēkas vadītāja Gunta Jaunmuktāne.

Grāmatniecības, bibliotēku speciālistus un citus interesentus apvienoja arī ar Valsts kultūrkapitāla fonda atbalstu Latvijas Nacionālās bibliotēkas Pētniecības nodaļas un Latvijas Bibliotekāru biedrības 1998. gadā izveidotais grāmatniecības un bibliotēku vēstures diskusijklubs Latvijas Nacionālajā bibliotēkā “Gūtenberga galaktika”¹¹⁹. 2015. gadā Latvijas Nacionālā bibliotēka sāka jaunu pasākumu ciklu – “Tiekamies bibliotekāru stāvā: jaunieguvumi un pieredze”.

Agrāko Baltijas republiku – Latvijas, Lietuvas un Igaunijas, tagad neatkarīgo valstu – akadēmiskās bibliotēkas ik pa diviem gadiem rīkoja savstarpējās zinātniski praktiskās konferences “Bibliopolis” (1967–2008)¹²⁰, nacionālās bibliotēkas kopš 1968. gada rīko konferenci “LiLaEst”. Četrdesmit gadu laikā diez vai ir palicis kaut kas neizrunāts par bibliotekāro darbu, pastāvīgi apspriesti pētījumi nacionālajā grāmatniecībā.

Pirmās iespīestās grāmatas latviešu valodā parādījās jau 16. gadsimtā, bet bibliogrāfijas pīrsākumi Latvijā meklējami tikai 18. gadsimtā. Līdz ar neatkarīgas valsts nodibināšanu 1918. gadā sāka veidoties iestādes un organizācijas, kas sastādītu un izdotu valsts jeb nacionālo bibliogrāfiju. Nozīmīgākās no tām – Latvijas Valsts bibliotēka, Latvijas Bibliotekāru biedrība (dibināta 1923. gadā), Kultūras fonds un citas. 1920. gadā tika sāкта regulāra iznākušo grāmatu un periodisko izdevumu bibliogrāfiska uzskaitē Latvijā, analītiskā bibliogrāfija. Par tās centru kļuva Latvijas Valsts bibliotēka, tagad kārtējās un retrospektīvās nacionālās bibliogrāfijas centrs valstī ir Latvijas Nacionālās bibliotēkas Bibliogrāfijas institūts (padomju laikā – Valsts grāmatu palāta). Institūts 2000. gadā sāka projektu – iespīestās nacionālās bibliogrāfijas datu konvertēšanu elektroniskā formā, t. i., visu iespīesto bibliogrāfisko rādītāju no 18. gadsimta vidus līdz 20. gadsimta beigām digitalizāciju¹²¹. Latvijas

valsts nozīmes bibliotēku kopkatalogā, kurā atspoguļojas lielāko Latvijas zinātnisko bibliotēku krājums, pieejami vairāk nekā 837 000 ierakstu (<http://www.kis.gov.lv/2017/02/statistika-par-valsts-nozimes-biblioteku-veidota-kopkataloga-izmantosanu-2016-gada/>). Kopkatalogs regulāri tiek papildināts ar jauniem datiem, kā arī veic rekatalogizāciju (datu veidošanu par bibliotēku krājumā esošajiem izdevumiem, kas vēl nav iekļauti elektroniskajā katalogā). Nacionālās bibliogrāfijas monogrāfiju un turpinājumi izdevumu datubāzes, kuras mūsdienās aizstāj un turpina agrāk izdotos valsts reģistrācijas un analītiskās bibliogrāfijas ikmēneša izdevumus, nacionālās bibliogrāfijas rādītājus ("Latvijas PSR preses hronika", "Latvijas preses hronika" u. c.), aizpilda robus par agrāk neiznākušo nacionālo bibliogrāfiju. Iespējama veidā pašlaik nav pieejama analītiskā bibliogrāfija no 1917. līdz 1919. gadam un no 1937. līdz 1940. gadam. Bibliogrāfijas institūta pārziņā ir arī valsts statistika izdevējdarbības jomā un viss, kas saistīts ar starptautisko standartnumerāciju (ISBN, ISSN, ISMN) darbību Latvijā. Lieli nopelni nacionālās bibliogrāfijas izveidē ir bibliogrāfiem Augustam Ģinteram (1885–1944)¹²² un Voldemāram Caunem (1890–1944)¹²³.

Latvijā iznākušo grāmatu ikgadējais rādītājs "Valsts bibliotēkas biļetens" un ikgadējais rakstu rādītājs periodiskajos izdevumos un krājumos "Latviešu zinātne un literatūra" tolaik bija unikāli izdevumi starptautiskā mērogā. Tie ieguva atzinību pirmajā bibliotēkārū un bibliogrāfijas kongresā Itālijā¹²⁴ 1929. gadā, pozitīvi abus izdevumus novērtēja 1931. gadā Stokholmā¹²⁵.

Bibliofils un bibliotekārs Jānis Misiņš (1862–1945) ir latviešu zinātniskās bibliogrāfijas pamatlicējs, un viņa lielākais un nozīmīgākais darbs ir "Latviešu rakstniecības rādītājs", kas aptver latviešu valodā reģistrētos vispārīga rakstura un zinātniskos izdevumus no 1585. līdz 1910. gadam¹²⁶, daiļliteratūras un mākslas izdevumus līdz 1925. gadam¹²⁷. Valerijas Seiles sastādītais rādītājs "Grāmatas Latgales latviešiem (1585–1936)" iznāca 1936. gadā¹²⁸. J. Misiņa ieceri bibliografēt visu latviešu repertuāru izdevās īstenot tikai 20. gadsimta beigās un 21. gadsimta sākumā. To īstenoja LU Akadēmiskā bibliotēka. Tikai 1998. gadā varēja teikt, ka ir tapusi visas latviešu preses (1768–1945) pilnīga bibliogrāfija, kas pieejama četros sējumos¹²⁹. Pabeidzot darbu pie latviešu preses bibliografēšanas, bibliotēkā nākamais uzdevums bija latviešu grāmatu rādītāja turpinājuma un papildinājumu (1585–1919)¹³⁰, kā arī latviešu grāmatu izdevumu ārzemēs rādītāja (1920–1940) sastādīšana¹³¹, latviešu kalendāru bibliografēšana. 1998. gadā iznākušie bibliogrāfiskie rādītāji noslēdza latviešu izdoto grāmatu bibliografēšanu (sk. 31. att.). 2004. gadā tika pabeigta latviešu kalendāru (1758–1919) izpēte un izdots rādītājs trijos sējumos¹³². Rādītāja atvēršanas svētkos klātesošie varēja iepazīties ar vairāku gadsimtu kalendāriem izstādē "Laika grāmatas – laika zīmes"¹³³. Tātad vairāk nekā simts gadu laikā

J. Misiņa iecere – visu latviešu valodā iznākušo iespieddarbu bibliografēšana – ir īstenota. Līdz tam sabiedrībai bija pieejami literāta Jāņa Berga un grāmatu tirgotāja Jāņa Šablovska “Latviešu rakstniecības rādītājs” (2 sēj., 1893–1899)¹³⁴, 1902. gadā iznākušais žurnālista un bibliogrāfa Āronu Matīsa (1858–1939) sastādītais “Latviešu tulkotās beletristikas rādītājs”¹³⁵, Āronu Matīsa un Jāņa Misiņa sagatavotais jubilejas katalogs “Latvju preses 100 gadi” (1922)¹³⁶, kurā bija latviešu avižniecības vēsturiskais apskats, preses izdevumu (1797–1922) katalogs, rakstnieka, literatūras kritiķa Pētera Ērmaņa (1893–1969) sagatavotie latviešu preses darbinieku biogrāfiskie dati, žurnālista Otto Krolla (1888–1969) “Latvijas prese un viņas darbinieki” (1931)¹³⁷, mākslinieka Alberta Prandes (1893–1957) sagatavotā “Latvju rakstniecība portretjās” (1926)¹³⁸ un vācbaltu žurnālista Oskara Grosberga (1862–1941) pārskats “Die Presse Lettlands: mit einem geschichtlichen Rückblick” (1927)¹³⁹. Lielo nozīmīgo retrospektīvo rādītāju sastādīšanā neatsverams palīgs bija arī Helsinku Universitātes bibliotēkas darbinieces Līvijas Vītoļiņas sastādītais latviešu grāmatu un periodisko izdevumu rādītājs “Latviešu literatūras krājums (1820–1917)” četros sējumos (Helsinki, 1978–1981). Vairāk nekā 10 000 vienību lielais krājums bija radies pēc Krievijas 1828. gada cenzūras likuma, kad viens cenzūrai paredzētais eksemplārs bija jānodod Helsinku Universitātes bibliotēkai.

Nozīmīgu darbu ir veikusi arī Latvijas Nacionālā bibliotēka un Silvija Šiško, sagatavojot un izdodot kopkatalogu “Seniespiedumi latviešu valodā: 1525–1855” (1999)¹⁴⁰. Kopkatalogs guvis augstu novērtējumu – Latvijas Kultūras fonda Spidolas prēmiju un Latvijas Grāmatizdevēju asociācijas gadskārtējo balvu “Gada skaistākā grāmata” (1999). Tas ir pieejams arī internetā (<http://dom.lndb.lv/data/obj/file/162703.pdf>). No 2000. līdz 2012. gadam sagatavotais “Latvijas citvalodu seniespiedumu kopkatalogs. 1588–1830” ir unikāls izdevums, jo pirmoreiz Latvijas bibliogrāfijas vēsturē sniedz apkopojumu par mūsdienu Latvijas teritorijā svešvalodās izdotajām grāmatām un ietver ziņas par 7445 izdevumiem vācu, latīņu, poļu, igauņu, krievu un citās valodās¹⁴¹.

Nozīmīgs ir arī Letonikas nodaļā 2005. gadā sagatavotais universālais bibliogrāfiski informatīvais rādītājs par Letonikas literatūru “Letonikas grāmatu autoru rādītājs (1523–1919)”¹⁴². Tajā ietverta visu nozaru literatūra, izņemot daiļliteratūru, sniegtas ziņas apmēram par 2500 personām – dažādu tautību un daudzu zinātņu nozaru pārstāvjiem, kuri savās publikācijās pievērsušies Latvijai.

No 1974. līdz 1988. gadam Latvijas PSR Valsts grāmatu palāta ik gadu sagatavoja laidieni “Latvijas PSR bibliogrāfiskie līdzekļi” (vēlāk “Latvijas PSR bibliogrāfisko līdzekļu rādītājs”), kas atainoja bibliogrāfijas stāvokli republikā attiecīgajā gadā (1976–1990)¹⁴³. Toreizējā V. Lāča Latvijas PSR Valsts

bibliotēkas Bibliogrāfisko uzziņu un informācijas nodaļa kopš 1968. gada sagatavoja biļetenus "Latvijas PSR bibliotēkās sastādītie bibliogrāfiskie rādītāji, saraksti un rakstveida uzziņas". Pēdējais iznāca par 1990. gadu (1991). 1962. gadā mašīnrakstā kļuva pieejams koprādītājs "Latvijas PSR bibliotēkās sastādītie bibliogrāfiskie rādītāji, kartotēkas un rakstveida uzziņas, 1945–1960".

Valsts bibliotēkas Zinātniski metodiskā un bibliogrāfiskā darba nodaļa tika sagatavots retrospektīvs universāls rādītājs "Bibliogrāfisko palīg līdzekļu rādītājs par Latvijas PSR", kurā uzņemti ne tikai novadpētnieciski bibliogrāfiskie materiāli, bet arī cita nozīmīgākā informācija par visām zinātņu nozarēm no 18. gadsimta līdz 1972. gada decembrim¹⁴⁴. Šo darbu turpināja Latvijas Nacionālās bibliotēkas Letonikas nodaļa, sagatavojot turpmākos sējumus "Bibliogrāfiskie līdzekļi par Latviju", aptverot informāciju no 1973. līdz 2005. gadam¹⁴⁵. 2002. gadā izdots kompaktdisks "Latvijas bibliogrāfiskās informācijas resursi" aptver visu veidu bibliogrāfiskās informācijas resursus (iespiestos, elektroniskos, kartotēkās esošos materiālus) Latvijas bibliotēkās, informācijas centros un citās iestādēs¹⁴⁶. Dažādu nozaru speciālistiem noderīgs informācijas avots ir Latvijas Universitātē aizstāvēto disertāciju (1923–1944, 1945–1960, 1996–2005)¹⁴⁷, Rīgas Tehniskajā universitātē aizstāvēto doktora disertāciju (1992–2006) rādītāji¹⁴⁸, Latvijas Universitātes Rakstu bibliogrāfiskais rādītājs (1921–1943) (2007)¹⁴⁹. Latvijas Universitāte ir sagatavojusi arī tiešsaistes resursu par Latvijas Universitātes aspirantu un doktorantu aizstāvēto disertāciju un iegūto grādu apkopojumu (1945–2005)¹⁵⁰.

LU Akadēmiskā bibliotēka (1993) un Latvijas Nacionālā bibliotēka (1981) ir izdevušas savos krājumos esošo inkunābulu rādītājus¹⁵¹.

Rīgas Centrālā bibliotēka publicējusi Rīgai veltītus bibliogrāfiskos rādītājus "Tavos pulksteņos zvanu, tavos akmeņos skanu", kuri atspoguļo latviešu daiļliteratūrā Rīgai veltītos tekstus no 1868. līdz 2005. gadam (2002, 2007)¹⁵². LNB Letonikas nodaļā sagatavoti rādītāji par Rīgas celtniecības un tēlniecības pieminekļiem no 13. gadsimta līdz 1940. gadam (1997, 2001)¹⁵³.

Piecdesmit vienu gadu LU Akadēmiskā bibliotēka sagatavoja un izdeva Ārzemju periodisko izdevumu Latvijas bibliotēkās un informācijas centros koprādītāju (1956–2007). No 1956. līdz 1998. gadam reizi mēnesī iznāca rādītājs arī par jauniegūtajām ārzemju grāmatām Latvijas zinātniskajās bibliotēkās.

Atzīmējot LU Akadēmiskās bibliotēkas (*Bibliotheca Rigensis*) 480 gadu jubileju, bibliotēkas darbinieki sagatavoja bibliogrāfiju, kurā apkopoti materiāli (nepublicētie avoti, monogrāfiskie izdevumi, analītiskie izraksti) no 1528. gada līdz 2003. gadam (2545 nosaukumi)¹⁵⁴. Tajā ir ziņas par bibliotēkas darbinieku sastādītajiem bibliogrāfiskajiem rādītājiem, pētījumiem

grāmatniecībā, bibliotēkzinātnē, vēsturē, bibliogrāfijā, bibliotēkas izdevumiem, arī statistika, bibliotēkas pārziņu, inspektoru, direktoru un darbinieku personālijas, publikācijas par bibliotēku.

Starp Latvijas lielākajām zinātniskajām bibliotēkām izveidojusies bibliogrāfiskā darba koordinācija. 1959. gadā pie Latvijas PSR Kultūras ministrijas dibinātā bibliogrāfiskā darba koordinācijas komisija sākotnēji centās nodrošināt saimniecisko, kultūras, zinātnes vajadzību pēc informatīvajiem materiāliem, sadalīt bibliografējamās jomas atbilstoši bibliotēku krājuma komplektēšanas politikai, piederībai pie zinātniskās iestādes (piemēram, LU Akadēmiskā bibliotēka ilgstoši bija Latvijas Zinātņu akadēmijas struktūrvienība), ministrijas pakļautībai. Līdz 1992. gadam Latvijā darbojās Starpresoru bibliotēku komisija, kas katru gadu apkopoja bibliotēku veidotos bibliogrāfiskos rādītājus un citus bibliogrāfiskās informācijas resursus. Tradīcijas tiek turpinātas, veidojas jaunas, notiek savstarpēja vienošanās, konsultācijas par attiecīgo nepieciešamo bibliogrāfisko līdzekļu – kārtējo, retrospektīvo, personālo, tematisko, ieteicamo, informatīvo, novadpētniecības un citu – sastādīšanu. Daudzi no tiem jau pārtapuši elektroniskajās datubāzēs. Informācija par pieejamajiem elektroniskajiem resursiem, darbinieku zinātniskajām publikācijām, aizstāvētajiem promocijas, bakalaura un maģistra darbiem rodama bibliotēku, augstskolu un zinātnisko institūtu mājaslapās.

LU Akadēmiskā bibliotēka turpina sagatavot personālos bibliogrāfiskos rādītājus Latvijas Zinātņu akadēmijas locekļiem sērijā “Latvijas zinātnieki” (iznāk kopš 1958. gada)¹⁵⁵. Sešdesmit gados izdotas 79 Latvijas zinātnieku 92 biobibliogrāfijas.

Personālos rādītājus izdod arī Latvijas Universitāte, Latvijas Lauksaimniecības universitāte, Rīgas Tehniskā universitāte, Rīgas Stradiņa universitāte, Liepājas Universitāte, Patentu tehniskā bibliotēka, Latvijas Ķīmijas vēstures muzejs, Latvijas Kultūras akadēmija u. c. Tie iznākuši sērijās – Latvijas Universitātes zinātnieki, Latvijas Universitātes rektori, JLA-LLA-LLU rektori, Rīgas Tehniskās universitātes zinātnieki, Latvijas izgudrotāji, Latvijas vēsturnieki, Liepājas literāti jubilāri u. c.

Pieredzējušī bibliogrāfe Māra Izvestnija ar kolēģiem veikusi apjomīgu darbu, sagatavojot bibliogrāfijas dzejniekiem Ojāram Vācietim (2008), Aleksandram Čakam (2011), Imantam Ziedonim (2013, 2015), Knutam Skujeniekam (2017)¹⁵⁶. Dzejnieku bibliogrāfijas sniedz plašu skatu ne tikai uz viņu dzīvi un daiļradi, bet arī uz Latvijas kultūru ilgākā laikposmā un ir neatsverams palīgs viņu daiļrades pētniekiem un cienītājiem.

Tulkotājs un bibliogrāfs Jurijs Abizovs (1921–2006) sastādījis bibliogrāfisku rokasgrāmatu «Русское печатное слово в Латвии (1917–1944)» (ASV, 1990–1991), krājumu «От Лифляндии – к Латвии. Прибалтика

русскими глазами (1800–1940)» (Москва, 1993–1999), Latvijā iznākošā laikraksta krievu valodā «Сегодня» rakstu izlasi «Газета «Сегодня» 1919–1940: роспись» (Rīga, 2001), rādītāju «Русская книга Латвии, 1990–2002: материалы к указателю» (Rīga, 2003). Citvalodu bibliogrāfijai pievērsušies arī bibliogrāfs Anatolijs Rakitjanskis¹⁵⁷, publicists Sergejs Žuravļovs u. c. Nākamais uzdevums, apvienojoties vairākām atmiņas institūcijām, būtu Latvijā svešvalodās iznākušo periodisko izdevumu bibliografēšana. LU Akadēmiskajā bibliotēkā patlaban ir apzināti ap 1000 periodisko izdevumu nosaukumi vācu, krievu, igauņu, lietuviešu un citās valodās no 1680. līdz 1945. gadam.

Ārzemēs (1940. gada jūnijs – 1991) izdotos latviešu iespieddarbus bibliografējis valodnieks un bibliogrāfs Benjamiņš Jēgers (1915–2005) ASV¹⁵⁸. Kopā ar daudziem palīgiem vairākos kontinentos viņš apkopojis piecos sējumos (1968–1996) gandrīz 20 mītnes zemēs pēc Otrā pasaules kara apmetušos latviešu radīto – grāmatas, brošūras, seriālizdevumus, notis, kartes, programmas un katalogus gan latviešu valodā, gan svešvalodās, kā arī uzrādījis izdevumus svešvalodās par Latviju un latviešiem (vairāk nekā 11 200 bibliogrāfisko ierakstu)¹⁵⁹. Turpmāko trimdas izdevumu reģistrāciju, analītiskos izrakstus no seriālizdevumiem un krājumiem kopš 1990. gada veic Bibliogrāfijas institūts.

1961. gadā Adelaidā, Austrālijā, muzikologs, militārais un sabiedriskais darbinieks Ēriks Biezaitis (1911–1994) kopā ar dzīvesbiedri Margaritu Biezaiti (1921–2007), mākslas pedagoģi, literāti un folkloristi, nodibināja Latviešu mūzikas krātuvi, kas bija lielākā un nozīmīgākā latviešu mūzikas materiālu krātuve ārpus Latvijas. Tajā 33 gados bija uzkrāts vairāk nekā 40 000 vienību nošu, ieskaņojumu, mūzikas literatūras, koncertu programmu, dziesmu svētku vadītāju fotouzņēmumu, kas aptvēra ne tikai trimdas latviešu autoru, bet arī toreizējās padomju Latvijas autoru darbus, kā arī dažādos laikos publicētos latviešu mūzikas izdevumus. Par visiem krātuvē esošajiem materiāliem sastādīti katalogi (savākto izdevumu, skaņdarbu rādītāji; 1974, 1981, 1989, 1992). Katalogu izdošana sekmēja krājuma papildināšanu, palielinājās pieprasījumu skaits pēc mūzikas krātuves materiāliem. 1995. gadā bagātīgais dokumentu krājums tika nodots Rakstniecības un mūzikas muzejam.

Melburnas latviešu biedrības bibliotēkā savākts pašlaik bagātīgākais latviešu nacionālās literatūras krājums ārpus Latvijas¹⁶⁰. Tā nodibināšanā un izveidošanā Austrālijā 1950. gadā izcili nopelni ir vēsturniekam un tautsaimniekam Edgaram Dunsdorfam (1904–2002) un viņa dzīvesbiedrei Lilijai Dunsdorfai (1906–2005) – ilggadējai bibliotēkas vadītājai (1950–2000). Bibliotēkas mērķis bija apzināt visas latviešu autoru publikācijas trimdā, to, kas publicēts par Latviju un latviešiem ārpus Latvijas, komplektēt arī agrākos

un padomju Latvijas izdevumus. Melburnas latviešu biedrības bibliotēkā sākumā bija 150 grāmatas, 21. gadsimta sākumā tajā bija vairāk nekā 18 000 glabāšanas vienību. E. Dunsdorfs dibinājis un rediģējis arī Latvijas vēsturei un kultūrai veltītu rakstu krājumu "Archīvs" (Melburna, 1960–1993, 31 sēj.). L. Dunsdorfa vairākos šā krājuma numuros un trimdas periodikā publicējusi apkopojošus un vērtējošus apskatus par latviešu grāmatniecību un mūziku, ļaujot iepazīt latviešu trimdas grāmatniecību no 1950. līdz 1989. gadam.

Līdz ar Latvijas neatkarības atjaunošanos trimdā uzkrātās un saglabātās vērtības – grāmatas, periodiskie izdevumi, rokraksti, mākslas darbi, kinematogrāfiskie materiāli – pamazām atgriezās Latvijā. Latvijas Valsts arhīvs un Pasaules Brīvo latviešu apvienības Kultūras fonds organizēja trīs liela mēroga konferences "Trimdas arhīvi atgriežas" un izdeva uzzīņu krājumus (1996, 2000, 2004, 2009¹⁶¹) par bibliotēkās, arhīvos un muzejos nonākušajiem dokumentiem. Konferences dalībniekiem bija iespējams iepazīties arī plašām izstādēm "Trimdas arhīvi atgriežas", "Vācijas bēgļu nometņu laika grāmatas, periodika, rokraksti LAB fondos". Konferenču referātu krājumi "Trimdas arhīvi atgriežas: latviešu bēgļu gaitas Vācijā, 1944–1949" (2000), "Trimda, kultūra, nacionālā identitāte" (2004) raksturo emigrācijas sākotni, iezīmē nozīmīgākos pavērsienus trimdas attīstībā, analizē latviešu trimdas kultūrvēsturisko, politisko un nacionālo nostāju, identitāti, sabiedrisko, politisko un kultūras norišu atspoguļojumu literatūrā.

Bibliotēkas, arhīvi, muzeji aktīvi iesaistās arī valsts pētījumu programmā "Letonika", "Nacionālā identitāte" – zinātņu nozaru kopumā, kas pēti Latviju, tās kultūru, vēsturi, valodu, sabiedrisko domu, literatūru, zinātni, grāmatniecību, latviešu un citu tautu kultūrvēsturiskos kontaktus. Latvijas Nacionālajā bibliotēkā ir izstrādāta datubāze "Latviešu grāmatniecības darbinieki līdz 1918. gadam" L. Limanes vadībā, biogrāfiju autori: I. Klekere, L. Limane, V. Zanders (<http://lgdb.lnb.lv/>). LU Akadēmiskā bibliotēka ir līdzdarbojusies Letonikas problemātikai veltīto krājumu sagatavošanā.

Arī pati bibliogrāfija var kļūt par valsts vēstures liecinieci – tā par dažādu režīmu ideoloģiskajām nostādnēm liecina no 1941. līdz 1954. gadam iznākušie aizliegto grāmatu un brošūru, no tautas bibliotēkām un antikvariātiem izņemamo grāmatu, novecojušo izdevumu saraksti, kas nav lietojami Latvijas PSR sabiedriskajās bibliotēkās un grāmatu tirdzniecības tīklā.

Latvijas Nacionālā bibliotēka ir sākusi veidot Latvijas Digitālo bibliotēku, kura līdz ar citu Eiropas valstu digitālajām bibliotēkām būs Eiropas Digitālās bibliotēkas pamatā. Par šā vērienīgā darba pilotprojektu Latvijas Nacionālā bibliotēka ir izvēlējusies izcilā latviešu komponista, Pēterburgas un Latvijas konservatoriju profesora Jāzepa Vītola (1863–1948) veikumu. J. Vītola mantojums, kas reāli atrodas dažādās krātuvēs gan Latvijā, gan

ārzemēs, pirmo reizi būs pieejams vienuviet. Šai kolekcijai pievienota arī pilnīga J. Vītola rakstu un publikāciju par viņu bibliogrāfija. Bibliogrāfija ir ne tikai iespiests rādītājs vai elektroniska datubāze, tā kļuvusi arī par digitālas kolekcijas sastāvdaļu. 2016. gada jūnijā Latvijas Nacionālā bibliotēka prezentēja saistīto datu kolekciju "Rainis un Aspazija" (<http://runa.lnb.lv>). Tā atklāj abu dzejnieku atstātā mantojuma daudzveidību, piedāvājot jaunas iespējas atmiņas institūciju un privātajās kolekcijās uzkrāto bagātību atklāšanā un pieejamību tīmeklī savstarpēji saistītas informācijas veidā.

Bibliotekāru kongresi un sanāksmes jau notikušas pirmās Latvijas Republikas laikā – 1923. un 1926. gadā notika 1. un 2. Latvijas bibliotekāru kongress¹⁶², 1930. gadā – Baltijas valstu bibliotekāru konference¹⁶³, 1939. gadā – Latvijas bibliotekāru un arhivāru sanāksme¹⁶⁴ u. c. Arī padomju laikā aktīvi tika risināti dažādi bibliotekārie un bibliogrāfiskie jautājumi, piemēram, 1987. gadā notika zinātnisko bibliotēku bibliogrāfu sanāksme "Retrospektīvā bibliogrāfija Padomju Latvijā". Ir notikuši 11 Latvijas bibliotekāru kongresi. 2015. gada oktobrī Rīgā, Latvijas Nacionālajā bibliotēkā, notika 10. – jubilejas – Baltijas bibliotekāru kongress. Latvijas bibliotekāri ir sarīkojuši 18 konferences. Pēc Latvijas neatkarības atjaunošanas, palielinoties iespējai izmantot agrāk aizliegtos informācijas avotus, bibliotēkas ieguva jaunu saturu novadpētniecības darbā. Tā bija ne tikai informācijas satura maiņa, bet arī tā apjoma palielināšanās. Bibliotēku darbā parādījās jaunās tehnoloģijas, kas piedāvāja vēl nebijušas iespējas informācijas apstrādē, dažādu datubāzu veidošanā. Sabiedrībā veidojās pastiprināta interese par savu novadu, tā vēsturi, līdz ar to pieauga pieprasījums pēc bibliotēku pakalpojuma novadpētniecībā. 1994. gada 9. novembrī Latvijas Bibliotekāru biedrības valdes sēdē tika nodibināta Novadpētniecības sekcija. Novadpētniecības darbu nevajadzēja sākt no nulles, jo arī padomju laikā tas bija obligāts bibliotēku darba virziens, daudzās bibliotēkās tas bija kļuvis par misiju – nepazust padomju sistēmas bibliotēku vienādošanas procesos. Lai iepazītu šo darbu klātienē, risinātu radušos jautājumus, jaunos izaicinājumus, tika nolemts rīkot Latvijas bibliotēku novadpētniecības konferences. Ar to vēsturi – 14 konferencēm – var iepazīties Rīgas Centrālās bibliotēkas Bibliotēku dienesta galvenās ekspertes bibliotēku jomā Intas Sallinenes publikācijā¹⁶⁵. Pirmā konference notika 1995. gadā Kuldīgā, piecpadsmitā – Madonā 2017. gada septembrī.

1999. gadā notika konkurss "Bibliogrāfija Latvijā", jaunākās bibliogrāfijas produkcijas izstāde, kurā tika eksponēti vairāk nekā 200 bibliogrāfisko rādītāju¹⁶⁶. 2002. gadā (septembrī) notika konkurss par labākajiem bibliogrāfiskajiem rādītājiem (1999–2000) un attāļajām bibliogrāfiskajām datubāzēm.

Atzīmējot 75. gadskārtu, kopš Latvijā sākts regulārs darbs nacionālajā bibliogrāfijā, 2002. gada septembrī Rīgā notika starptautiska konference “Nacionālā bibliogrāfija: no rakstītā līdz digitālajam”¹⁶⁷.

Par bibliogrāfiskā darba problēmām, virzieniem, paveikto un plāniem, nostādnēm un uzdevumiem, uzziņu un informacionālo darbu, bibliogrāfiskās apkalpošanas kvalitāti, izdotajiem rādītājiem, sagatavotajām kartotēkām publikācijās izteikušies lielāko Latvijas bibliotēku speciālisti: Joels Veinbergs, Mirjama Dimenšteine (1923–1998), Tamāra Gai, Alma Saleniece, Aina Deglava (1909–1992), Ilga Novika (1917–1982), Veronika Pakalna, Silvija Liniņa, Vera Zinkina (1921–2004), Ārija Brempele¹⁶⁸, Venta Kocere¹⁶⁹, Māra Izvestnija, Ludmila Žeglova, Diāna Paukšēna, Sandra Ranka, Inta Beijere, Ilona Dukure, Anita Goldberga¹⁷⁰, Ilga Rampāne¹⁷¹, bijusī LU Sociālo zinātņu fakultātes Informācijas un bibliotēku studiju nodaļas pasniedzēja Ruta Šenbergā¹⁷² u. c. Īsu sistemātisku pārskatu par latviešu bibliogrāfijas vēsturi līdz 1945. gada maijam sniedzis bibliogrāfs un grāmatniecības vēsturnieks J. Paeglis¹⁷³. Par šīm tēmām rakstīts arī izdevumos “Bibliotekārs” (1937–1940), “Bibliotēku Pasaule” (2000–2008, elektronisks izdevums 2009–2012), LU Rakstu krājumā “Bibliotēkzinātne: bibliotēka un sabiedrība”, Informācijas un bibliotēku studiju nodaļas rakstos “Informācija un sabiedrība”, LU Rakstu sējumā “Bibliotēkzinātne” (2006) un citur.

Doktora disertācijas bibliotēkzinātnē, grāmatniecībā 21. gadsimta sākumā izstrādājuši un aizstāvējuši vairāki Latvijas Nacionālās bibliotēkas, LU un citu iestāžu speciālisti: Jana Dreimane¹⁷⁴, Daina Pakalna¹⁷⁵, Vineta Gerkena¹⁷⁶, Baiba Holma¹⁷⁷, Baiba Mūze¹⁷⁸, Sandra Cīrule¹⁷⁹, Aiga Grēniņa¹⁸⁰, Ināra Klekere¹⁸¹ u. c.

Atceroties paveikto, ar lasījumiem, konferencēm un izstādēm tika godināti B. Jēgers, A. Jansons un K. Karulis¹⁸² 100 gadu atcerē, E. Dunsdorfs 110. jubilejā. 2007. gada oktobrī LU Sociālo zinātņu fakultātes Informācijas un bibliotēku studiju nodaļa ar starptautisku konferenci “Personība. Informācijas telpa” atzīmēja nodaļas izveidošanas 60 gadu jubileju un tās dibinātāja K. Egles 120. dzimšanas dienu¹⁸³. Atzīmējot A. Apīņa 90. dzimšanas dienu, Latvijas Nacionālā bibliotēka organizēja zinātnisku konferenci “Grāmata un sabiedrība Latvijā līdz 1945. gadam”¹⁸⁴ un atklāja izstādi “Zinātnieks”. Letonikas un Baltijas lasītavā 2016. gada decembrī Latvijas bibliogrāfi simtajā dzimšanas dienā pieminēja izcilo bibliogrāfi Olgu Pūci (1916–2003) viņai veltītā izstādē un Latvijas bibliogrāfu tikšanās pasākumā. O. Pūce vairāk nekā 40 gadus piedalījies letonikas bibliogrāfijas un uzziņu sistēmas veidošanā. Latvijas bibliotekāru 16. konference “Bibliotēkas tagad! – Iedvesmojošas, pārsteidzošas, iedrošinošas!” 2013. gada aprīlī bija veltīta Latvijas Bibliotekāru biedrības 90 gadu jubilejai.

Mūsdienās, “meklējot rakstos”, mēs nonākam ne tikai pie fiziskā informācijas nesēja, bet arī informācijas virtuālajā vidē, ko piedāvā dažādas zinātnisko izdevumu datubāzes, bibliotēkās, arhīvos, muzejos veidotās datubāzes, attēlu kolekcijas¹⁸⁵ u. c. Periodikas portālā (*periodika.lv*; atklāts 2008. gadā) vien ir iekļauti vairāk nekā 3000 dažādu nosaukumu laikrakstu un žurnālu – vairāk nekā 2,5 miljonu lappušu latviešu, vācu, angļu un citās valodās – gan no Latvijas, gan trimdā izdotas periodikas par laikposmu no 1761. līdz 2011. gadam. 2014. gadā atklātajā *Europeana Newspapers* portālā digitālā formā pieejami vairāk nekā 3500 periodiskie izdevumi, galvenokārt laikraksti. Kolekcijā ir iekļauti arī 103 Latvijas periodiskie izdevumi, kas izdoti laikposmā no 1868. līdz 1955. gadam. Latvijas Nacionālās digitālās bibliotēkas vienotais meklētājs – www.lndb.lv – veic digitālu kultūrvēsturisku objektu – grāmatu un e-izdevumu, periodisko izdevumu, attēlu, fotogrāfiju, karšu, sīkiespiedumu, rokrakstu, nošu izdevumu un skaņu ierakstu – meklēšanu Latvijas Nacionālās bibliotēkas un partneru veidotajos resursos. Kopš 2017. gada jūnija Latvijas Nacionālā bibliotēka piedāvā jaunu informācijas resursu meklētāju “Primo”, kas ļauj vienlaikus meklēt valsts nozīmes bibliotēku kopkatalogā, Latvijas Nacionālās bibliotēkas veidotajās un abonētajās tiešsaistes datubāzēs. “Primo” ieviests, Latvijas Nacionālajai bibliotēkai sadarbojoties ar kompāniju “Ex Libris-ProQuest” un Kultūras informācijas sistēmu centru.

Atzinību ir guvuši ne tikai mūsu darbi, arī bibliotēku, grāmatniecības darbinieki saņēmuši Latvijas valsts, ārzemju apbalvojumus, Latvijas Grāmatizdevēju asociācijas balvas par mūža ieguldījumu grāmatniecībā, Rīgas balvas, Voldemāra Caunes balvas “Gada bibliotekārs darbā ar bērniem un jauniešiem”, Latvijas Bibliotekāru biedrības atzinības un diplomus.

Gaismas pils ir uzcelta, un svētnīca Misiņa bibliotēka turpina strādāt.

ATSAUCES

- ¹ Apinis, A. 1977. *Latviešu grāmatniecība: no pirmsākumiem līdz 19. gs. beigām*. Rīga: Liesma.
- ² Klekera, I. (sast.) 2016. *Zinātnieks: veltījums grāmatniecības vēsturniekam, literatūrzinātniekam, ilggadējam LNB darbiniekam Aleksejam Apīnim (1926–2004): izstāde, rokraksti, publikācijas, miscellanea*. Rīga: Latvijas Nacionālā bibliotēka.
- ³ Apinis, A. 1991. *Grāmata un latviešu sabiedrība līdz 19. gadsimta vidum*. Rīga: Liesma.
- ⁴ Apinis, A. 2000. *Soļi senākās latviešu grāmatniecības un kultūras takās: apcerējumi*. Rīga: Preses nams.
- ⁵ Limane, L. (sast.) 2000. *Latviešu grāmatniecības darbinieki līdz 1800. gadam: biogrāfijas*. Rīga: Latvijas Nacionālā bibliotēka.
- ⁶ Limane, L. (sast.) 2004. *Cenzūra un cenzori latviešu grāmatniecībā līdz 1918. gadam*. Rīga: Latvijas Nacionālā bibliotēka.

- ⁷ Šiško, S. 1985. Jānis Straubergs – latviešu grāmatniecības vēstures pētnieks. *Bibliotēku zinātnes aspekti*. Rīga: Avots, 101.–116. lpp.; Limane, L. 2006. Matemātikim un vēsturniekam Jānim Straubergam – 120. *Bibliotēku Pasaule*, Nr. 37, 66.–70. lpp.; Zanders, V. 2007. LVU docenta Jāņa Strauberga (1886–1952) bibliotekārā un pedagoģiskā darbība = The bibliographical and educational activities of the associate professor of the Latvian State University Jānis Straubergs (1886–1952). *Zinātņu vēsture un muzejniecība*, 109.–113. lpp. (Latvijas Universitātes raksti; 704).
- ⁸ Kanizijis, P. 1585. *Catechismus Catholicorum: Iscige pammacischen no themis Papreksche Galwe gabellems Christites macibes...* Vilnius: Daniel Lanciciens.
- ⁹ Karulis, K. 1967. *Latviešu grāmata gadsimtu gaitā*. Rīga: Liesma.
- ¹⁰ Zanders, O. 1988. *Tipogrāfs Mollīns un viņa laiks: pirmās Rīgā iespiestās grāmatas, 1588–1625*. Rīga: Zinātne.
- ¹¹ Zanders, O. 2000. *Senās Rīgas grāmatniecība un kultūra Hanzas pilsētu kopsakarā* (13.–17. gs.). Rīga: Zinātne.
- ¹² Labrence, L. 1984. *Jelgavas grāmata*. Rīga: Zinātne.
- ¹³ Labrence, L. 1988. *Latviešu ābece: ABC*. Rīga: Zvaigzne.
- ¹⁴ Krūmiņa, L. 2005. *Latviešu kalendāri, 1758–1919: bibliografēšanas metodika un kultūrvēsturisks raksturojums: promocijas darbs /Latvijas Universitāte*. Rīga: Latvijas Universitāte.
- ¹⁵ Apinis, A., Šiško, S. 1979. Jelgavas izdevēji Stefenhāgeni latviešu grāmatniecībā. *Bibliotēku zinātnes aspekti: Grāmata – lasītājs – bibliotēka – bibliogrāfija*. Rīga: Zvaigzne, 150.–184. lpp.
- ¹⁶ Liniņa, S. 1968. *Izdevēji Heinrihs Alunāns un Kārlis Stālbergs*. Rīga: [P. Stučkas LVU].
- ¹⁷ Jaunmuktāne, G. (sast.) 1999. Apzinātās Jāņa Rozes izdotās grāmatas. Raksti par izdevēju Jāni Rozi: bibliogrāfija. *Grāmata par grāmatnieku Jāni Rozi*: rakstu krājums. Rīga: J. Rozes apgāds, 149.–187. lpp.
- ¹⁸ Jaunmuktāne, G. 2006. Avoti par a/s “Valters un Rapa” lomu latviešu grāmatniecības nacionālās kultūras attīstībā. *Latvijas Zinātņu Akadēmijas Vēstis. A d., Sociālās un humanitārās zinātnes*, 60. sēj., Nr. 1/2, 60.–81. lpp.; Jaunmuktāne, G. 1991. Akciju sabiedrība “Valters un Rapa”. *Varavīksne: literārā mantojuma gadagrāmata*. Rīga: Liesma, 6.–34. lpp.
- ¹⁹ Zanders, V. 2014. Anšlava Egliša sadarbība ar Helmaru Rudzīti: ieskats rakstnieka un izdevēja sarakstē. *Letonica*, Nr. 27, 61.–69. lpp.
- ²⁰ Rudzīte, G. 1974. Izdevniecība “Zalktis” un tās loma latviešu grāmatu mākslinieciskās apdares attīstībā. *Raksti = Труды = Proceedings / V. Lāča Latvijas PSR Valsts bibliotēka*. Nr. 5. Rīga: Zvaigzne, 156.–189. lpp.: il.
- ²¹ Egle, K., Karulis, K. 1970. “Vaiņaga” grāmatām 50 gadu. *Literatūra un Māksla*, Nr. 30, 25. jūl., 5. lpp.
- ²² Zanders, V. 2006. *Rīgas Latviešu biedrība (1868–1940) kā nacionālās grāmatniecības centrs*. Rīga: LU Akadēmiskais apgāds.
- ²³ Lācis, M. 1968. *Latviešu mācību grāmatas: materiālu krājums: (1585–1917)*. 2. laidiens. Rīga: P. Stučkas Latvijas Valsts universitāte.
- ²⁴ Paegle, D. 1999. Latviešu valodas mācībgrāmatas vēstures jautājumi (1940–1950). *Baltu filoloģija*, 8. laidniens, 137.–146. lpp.; Paegle, D. 1999. *Latviešu valodas mācībgrāmatu paaudzes: pirmā paaudze, 1874–1907: teorija un prakse*. Rīga: Zvaigzne ABC;

- Paegle, D. 2001. *Latviešu valodas mācībgrāmatu paaudzes: otrā paaudze, 1907–1922: teorija un prakse*. Rīga: Zvaigzne ABC.
- ²⁵ Klekere, I. 1980. Latviešu matemātikas mācībgrāmatas 19. gadsimtā. *Bibliotēku zinātnes aspekti*, Nr. 4. Rīga: Zinātne. 82.–101. lpp.
- ²⁶ Peile, E. 1970. “*Dienas Lapas*” loma grāmatu izdošanā. Rīga: Zinātne.
- ²⁷ Šiško, S. 1980. Grāmatas Latgales latviešiem 20. gadsimta sākumā: (1904. g. apr. – 1917. g. okt.). *Bibliotēku zinātnes aspekti*, Nr. 4. 116.–131. lpp.
- ²⁸ Zālītis, J. Pasaule uz spārna jeb Grāmatu draugs Helmars Rudzītis. *Laiks*, Nr. 37, 2004, 18./24. sept. – Nr. 33, 20./26. aug., 5. lpp.
- ²⁹ Zanders, V. 2014. Anšlava Eglīša sadarbība ar Helmaru Rudzīti: ieskats rakstnieka un izdevēja sarakstē. *Letonica*, Nr. 27, 61.–69. lpp.
- ³⁰ Lapa, A. 2005. Apgāda “Grāmatu draugs” izdevējdarbība trimdā (1946–1991). *Bibliotēku Pasaule*, Nr. 33, 54.–66. lpp.
- ³¹ Zanders, V. 2005. Grāmatniecība un bibliotēkas laikrakstā “Laiks”. *Bibliotēku Pasaule*, Nr. 30, 55.–58. lpp.
- ³² Grīnfelde, M. 1990. Miķelis Goppers un viņa “Zelta ābele”. *Literatūra un Māksla*, Nr. 15, 14. apr., 10.–11. lpp.; *Grāmatu Apskats*, Nr. 1 (1997), 41.–44. lpp.
- ³³ Osis, L., Pupa, G. (sast.) 1993. Apgāda “Zelta ābele” ilustrēts bibliogrāfiskais rādītājs ar papildinājumiem un pielikumiem. Rīga: Literatūra un Māksla.
- ³⁴ Zanders, V. 2007. Kārļa Ulmaņa laiks latviešu grāmatniecībā. *Reiz dzīvoja Kārlis Ulmanis ... = Once upon a time, there was a man called Kārlis Ulmanis ...*. Rīga: Zinātne, 295.–302. lpp.
- ³⁵ Зандерс, В. 2007. Изучение книжного дела Латвии: авторы, тематика, публикации, издания (1918–1944). *Книготыра*, Т. 48, с. 67–75.
- ³⁶ Зандерс, В. 2010. Изучение латышского книжного дела после Второй мировой войны. *Книготыра*, Т. 54, с. 138–148.
- ³⁷ Karulis, K. 1967. Latviešu padomju grāmatniecība 1940. un 1941. gadā. *Latviešu grāmatniecība*. 1. laidziens. Rīga: P. Stučkas Latvijas Valsts universitāte, 19.–39. lpp.; Karulis, K. 1968. Latviešu grāmatniecība 1917. gadā. *Karogs*, Nr. 1, 129.–131. lpp.
- ³⁸ Инкис, Р. П. 1983. *Книгоиздательское дело в Латвийской ССР (1940–1981 гг.)*: обзор. Москва: Книга.
- ³⁹ Rozenbaha, S. (sagat.) 2002. *Latviešu grāmatniecība, 1991–2000 = Latvian publishing output, 1991–2000*. Rīga: Latvijas Nacionālā bibliotēka, Latvijas Bibliogrāfijas institūts.
- ⁴⁰ Paeglis, J. 1987. *Sabiedriski politiskā grāmata latviešu valodā, 1900–1917*. Rīga: Zinātne.
- ⁴¹ Kiršentāle, I. 1967. Latviešu grāmatniecība Padomju Savienībā 20. un 30. gados. *Latviešu grāmatniecība*, 1. laidziens, 3.–18. lpp.
- ⁴² Štrāle, A. 1999. Galvenās literatūras pārvaldes darbība Latvijā 1940.–1941. gadā. *Karogs*, Nr. 8, 151.–160. lpp.; Štrāle, A. 1996. Grāmatas liktenis pirmās padomju okupācijas laikā. *Grāmatu Apskats*, Nr. 22/24, 42.–44. lpp.; Štrāle, A. 2005. Sešstūru zīmogs: no LPSR cenzūras sākotnes līdz funkciju izsīkumam. Daži aspekti. *Diena* (Piel. “*Kultūras Diena*”; Nr. 16), Nr. 182, 6. aug., 12.–13. lpp.
- ⁴³ Sardīko, S. 1994. Cenzūra bibliotēkā (1940–90). *Latvijas Nacionālās bibliotēkas raksti*, Nr. 19. Rīga: LNB, 74.–95. lpp.

- ⁴⁴ Paeglis, J. 1996. *Kas bija liegts Pirmās republikas lasītājiem*: preses likumi un izplatīšanai aizliegtā Latvijā izdotā literatūra 1918.–1940. g. Rīga: Zinātne. Saturā: Karulis, K. Par preses likumiem, preses brīvību un cenzūru, 92.–100. lpp.
- ⁴⁵ Lapsiņš, R. 1939. *Aizliegto grāmatu, brošūru un citu Latvijā iespiesto poligrāfisko ražojumu saraksts*: ziņas par laiku līdz 1939. g. 31. janvārim. Rīga: J. Roze; Lapsiņš, R. 1939. *Sēnalu literatūras saraksts*: komisijas lēmumi līdz 1938. g. 31. decembrim. Rīga: J. Roze.
- ⁴⁶ Millers, J. 2013. *Galvenās Literatūras pārvaldes darbība Latvijā*. 1985.–1990. gads: promocijas darbs. Rīga: Latvijas Universitāte.
- ⁴⁷ *Starptautiska konference "Vārda brīvība, cenzūra, bibliotēkas"*, Rīga, 14.10.98.–17.10.98.: konferences materiālu krājums. Rīga: Latvijas Nacionālā bibliotēka, 1998.
- ⁴⁸ Šaurums, G. 1935. *Latviešu bībeles vēsture*. Rīga: Ev.-lut. Baznīcas virsvalde.
- ⁴⁹ Dunsdorfs, E. 1979. *Pirmās latviešu bībeles vēsture = Geschichte der ersten lettischen Bibel*. Minneapolis: Latviešu ev.-lut. baznīca Amerikā.
- ⁵⁰ *Bībele: raksti, teksts, kultūrvide*: starptautiskās akadēmiskās konferences (Rīgā, 30.04.99.–01.05.99.) rakstu krājums. Rīga: Latvijas Bībeles biedrība, 1999.
- ⁵¹ Villerušs, V. (sast.) 1988. *Latviešu grāmatu grafika: 17. gadsimts: ilustrācijas un vinjetes*. Rīga: Liesma.
- ⁵² Villerušs, V. (teksta aut.) 2004. *Latvijas grāmatu māksla = Book art in Latvia* [elektro-niskais resurss]. Rīga: Latvijas Nacionālā bibliotēka. 1 CD ROM.
- ⁵³ *Grāmata latviešu sabiedrībā, 1856–1870 = Книга в латышском обществе, 1856–1870*. Rīga: Авотс, 1987.
- ⁵⁴ *Daīlliteratūra latviešu grāmatniecībā = Художественная литература в латышском книжном деле = Schöne Literatur im lettischen Buchwesen / Latvijas Valsts bibliotēka*. Rīga: Avots, 1991.
- ⁵⁵ *400 лет книжного дела в Латвии*: научно-практическая конференция, 15–17 ноября 1988 г.: тезисы докладов и сообщений. Rīga: Зинатне, 1988; Клекере, И. (сост.) *Из истории латышской книги*. Rīga: Лиесма, 1988.
- ⁵⁶ Dreimane, J. (sagat.) 1999. *Bibliotēka, grāmatniecība, ideoloģija Otrā pasaules kara laikā (1939–1945)*: starptautiska konference, 8.10.1996.–12.10.1996. Jūrmala: materiālu krājums. Rīga: Latvijas Nacionālā bibliotēka.
- ⁵⁷ *Starptautiskā konference "Latviešu grāmata un bibliotēka: 1525–2000"*, 08.11.2000.–11.11.2000. Rīga: materiālu krājums = International conference "The Latvian book and libraries: 1525–2000": proceedings. 2., labotais un papild. izd. Rīga: Latvijas Nacionālā bibliotēka, 2001.
- ⁵⁸ Arājs, E. (atb. red.) 1985. *Grāmatas un grāmatnieki: Misiņa bibliotēkas 100. gadadienai, 1885–1985*. Rīga: Zinātne.
- ⁵⁹ *Misiņa bibliotēkas 110 gadu jubilejas zinātniskā konference*: Rīga, 1995. gada 19. septembris: rakstu krājums. Rīga: Latvijas Akadēmiskā bibliotēka, 1995.
- ⁶⁰ Šmite, A. (atb. red.) 2002. *Svēts mantojums Rīgai: J. Misiņš un viņa bibliotēka*. Rīga: Latvijas Akadēmiskā bibliotēka.
- ⁶¹ Misiņš, J. 1962. *Jānis Misiņš*: izlase. Rīga: Latvijas PSR Zinātņu akadēmijas izdevniecība.
- ⁶² Busch, N. 1937. *Die Geschichte der Rigaer Stadtbibliothek und deren Bücher*. Rīga: Rigaer Stadtverwaltung.

- ⁶³ Арайс, Э. М. (отв. ред.) 1974. Библиотеке 450: к юбилею Фундаментальной библиотеки АН Латвийской ССР, 1524–1974. Рига: Зинатне.
- ⁶⁴ Krūmiņa, L. (red.) 1994. *Latvijas Akadēmiskās bibliotēkas 470 gadu jubilejas zinātniskā konference: Rīga, Latvija, 1994. gada 8.–9. marts: rakstu krājums = Conference dedicated to 470 years anniversary of Latvian Academic library: March 8–9, 1994, Riga, Latvia: proceedings.* Rīga: Latvijas Akadēmiskā bibliotēka.
- ⁶⁵ Klekere, I. (sast.) 2003. *Retumi: veltījums Latvijas Nacionālās bibliotēkas Reto grāmatu un rokrakstu nodaļas 50 darba gadiem: rakstu krājums.* Rīga: Latvijas Nacionālā bibliotēka.
- ⁶⁶ *Rīgas Centrālās bibliotēkas simtgades grāmata.* Rīga: Rīgas Centrālā bibliotēka, 2006.
- ⁶⁷ Apine, I. 2017. Projekts “Rīgas Centrālā bibliotēka – 110”. *Rīgas Centrālās bibliotēkas gadagrāmata, 2016 / sast. I. Sallinene.* Rīga: Rīgas Centrālā bibliotēka, 54.–55. lpp.
- ⁶⁸ Saviča M. (sast.) 2007. *Latvijas Universitātes Bibliotēka laikmetu griežos.* Rīga: LU Akadēmiskais apgāds.
- ⁶⁹ Janbicka, A., Zigmunde, A. 2012. *RTU Zinātniskā bibliotēka 150 gados (1862–2012): pirmajai augstskolas bibliotēkai Latvijā – 150.* Rīga: RTU Izdevniecība.
- ⁷⁰ Cepurīte, D. 2011. *Cēsu bibliotēka 90 gados.* Cēsis: Cēsu novada pašvaldība.
- ⁷¹ *Latvijas Nacionālā bibliotēka: arhitekts Gunārs Birkerts = National Library of Latvia : architect Gunnar Birkerts.* Rīga: Latvijas Nacionālās bibliotēkas Atbalsta biedrība, 2015.
- ⁷² Dripe, J. (sast.) 2014. *Latvijas mazās Gaismas pilis.* Rīga: Latvijas Nacionālās bibliotēkas Atbalsta biedrība.
- ⁷³ Šmita, Z. 2008. *Publisko bibliotēku arhitektūra Latvijā: promocijas darbs.* Rīga: RTU izdevniecība.
- ⁷⁴ *Latvijas Grāmatizdevēju asociācijai 25: 1993–2018 / sast.: I. Jansone, D. Pugača, S. Naumova [u. c.].* Rīga: Latvijas Grāmatizdevēju asociācija, 2018.
- ⁷⁵ Klekere, I. (atb. red.) 2000. *Grāmata: veltījums latviešu grāmatas 475 gadu atcerei: rakstu krājums.* Rīga: Latvijas Nacionālā bibliotēka.
- ⁷⁶ Kacs, Z. 1988. “Svins pasauli pārveidoja vairāk nekā zelts...” *Rīgas Balss*, Nr. 254/255, 4. nov., 8. lpp.
- ⁷⁷ *Gedruckt zu Riga: LU Akadēmiskajā bibliotēkā un Latvijas Nacionālajā bibliotēkā glabāto N. Mollīna iespieddarbu izstāde: veltījums 1588. gadā atvērtās pirmās tipogrāfijas 425. gadskārtai: katalogs.* Rīga: Latvijas Nacionālā bibliotēka, 2013; Taimiņa, A. 2014. *Rīgas Gutenbergs jeb Rīgas pirmajai tipogrāfijai – 425. Iespiedgrafika*, Nr. 1, 26.–33. lpp.
- ⁷⁸ Klekere, I. (sast.) 2014. *Latvis. Dzīves, darba un domu liecības, 1714–1796: Gotharda Fridriha Stendera trīssimtgadei veltītās izstādes katalogs.* Rīga: Latvijas Nacionālā bibliotēka.
- ⁷⁹ *Izstāde Latvijas Nacionālajā bibliotēkā “Vācu grāmatniecība Rīgā 19.–20. gadsimtā”, 2001. gada augusts–septembris = Die Ausstellung in der Nationalbibliothek Lettlands “Das Deutsche Buchwesen in Riga im 19 und 20 Jahrhundert” August–September 2001.* Rīga: Latvijas Nacionālā bibliotēka, 2001.
- ⁸⁰ *Informācija, revolūcija, reakcija: 1905–2005: starptautiska konference: materiālu krājums = Information, Revolution, Reaction: 1905–2005: international conference: proceedings.* Rīga: Latvijas Nacionālā bibliotēka, 2005.

- ⁸¹ Klekere, I. 2006. Grāmatnieku Deibneru dzimta. *Latvijas Luterānis*, Nr. 7, jūl., 24.–25. lpp.
- ⁸² Taimiņa, A. 2006. Vai tirgotāju pilsētā ir vajadzīga bibliotēka?: Johans Kristofs Bērenss un ideālās bibliotēkas vīzija 18. gs. beigū Rīgā. *Iespiedgrafika*, Nr. 3, 14.–19. lpp.
- ⁸³ Taimiņa, A. 2012. Liber catenatus, cum fibulis at clausuris – Latvijas lepnums. *Iespiedgrafika*. Piel. “Liber catenatus, cum fibulis at clausuris – Latvijas lepnums”, Nr. 1, 1.–16. lpp.
- ⁸⁴ Levāns, A., Strenga, G. (sast.) 2015. *Manas grāmatas, mans laiks 1514 = My books, my time 1514: izstādes “1514. Grāmata. 2014” katalogs, Latvijas Nacionālā bibliotēka, Rīga, 1.7.2014.–31.3.2015 = Catalogue of the exhibition “1514. Book. 2014”, National Library of Latvia, Riga, 1.7.2014.–31.3.2015*. Rīga: Latvijas Nacionālā bibliotēka.
- ⁸⁵ Zanders, V., Sirka, H. (teksta aut.) 2014. *Ex Bibliotheca Ducis Curlandiae: Rīga, Rundāle, 2014*. Rīga: Latvijas Nacionālā bibliotēka.
- ⁸⁶ Jaunmuktāne, G. 2014. Eiropas atspulgi Rīgā senajās liecībās. *Zinātnes Vēstnesis*, Nr. 13, 14. jūl., 3. lpp.
- ⁸⁷ Taimiņa, A. 2017. Lutera mantojums – mūsu bibliotēkas zelta fonds. *Svētdienas Rīts*, Nr. 4, apr., 12.–19. lpp.
- ⁸⁸ Strenga, G. (sast.) 2017. *Luters. Pagriezieni: izstādes katalogs, Latvijas Nacionālā bibliotēka, Rīga, 01.11.2017.–04.02.2018. = Luther. The Turn: catalogue of the exhibition, National Library of Latvia, Riga 01.11.2017.–04.02.2018*. Rīga: Latvijas Nacionālā bibliotēka.
- ⁸⁹ Apinis, A. (sast.) 1979. *Ceļvedis pa pastāvīgo izstādi Latviešu grāmatniecības vēsture = Путеводитель по постоянной выставке «История латышской книги»*. Rīga: Zinātne.
- ⁹⁰ I Latvju grāmatu izstāde. *Latvju Grāmata*, 1923, Nr. 7/8, 77. lpp.
- ⁹¹ Apels, M., Seilis, S. Latgališu grāmatu izstādes materiāli. *Latgolas Škola*, 1936, Nr. 5, 4.–9. lpp.; Nr. 6, 27.–35. lpp.; 1936, Nr. 1, 3.–12. lpp.; Nr. 2, 35.–44. lpp.; Nr. 3, 59.–66. lpp.; Nr. 4, 86.–92. lpp.; Nr. 5, 110.–119. lpp.
- ⁹² K. Š. 1927. Latvijas grāmatnieku pirmais kongress Rīgā. *Izglītības Ministrijas Mēnešraksts*, Nr. 4, 341.–343. lpp.
- ⁹³ Karlsons, V. 1931. Grāmatu propagandas diena. *Priekules Ziņas*, Nr. 9, 27. febr., 1. lpp.
- ⁹⁴ H. Kr. 1935. Trešās grāmatu nedēļas atklāšana. *Izglītības Ministrijas Mēnešraksts*, Nr. 11, 524.–526. lpp.; Die Buchausstellung der Gotheogesellschaft. *Rigasche Rundschau*, N 260, 11 November, S. 6.
- ⁹⁵ Trimda, J. 1932. Divas pārdomas. *Jaunākās Ziņas*, Nr. 250, 4. nov., 5. lpp.
- ⁹⁶ Karulis, K. 1936. Grāmatas un lasītāji skaitļos. *Brīvā Zeme*, Nr. 3, 4. janv., 16. lpp.
- ⁹⁷ Alfs. 1933. Grāmata Padomju Krievijā. *Sociāldemokrāts*, Nr. 251, 7. nov., 2. lpp.
- ⁹⁸ Vidiņš, J. 1934. Kur sēnalas, kur graudi? *Latvis*, Nr. 3694, 2. marts, 1.–2. lpp.
- ⁹⁹ Held, M. 1935. Woche des deutschen Buches. *Rigasche Post*, N 52, 17 November, S. 12.
- ¹⁰⁰ Menz, G. 1931. Die Frau als Leserin. *Die Woche im Bild*, N 17.
- ¹⁰¹ Сударбкaлнс, Я. 1927. По латышским книжным полкам. *Сегодня*, N 282, 14 дек., с. 8.
- ¹⁰² Džiļleja, K. 1935. *Grāmata, tās vēsture, tehnika un nozīme*. Rīga: Valters un Rapa.
- ¹⁰³ Malvess, R. 1940. *Liepājas pilsētas bibliotēkas rokraksti*. Liepāja: Liepājas pilsētas valde.

- ¹⁰⁴ Apinis, A. 1987. *Neprasot atļauju: latviešu rokraksta literatūra 18. un 19. gs.* Rīga: Liesma.
- ¹⁰⁵ Labrence, L. 1994. *Latviešu rakstnieku rokraksti Misiņa bibliotēkā.* Rīga: Latvijas Akadēmiskā bibliotēka.
- ¹⁰⁶ Taimiņa, A. (sast.) 2013. *Album amicorum: piemiņas albumu kolekcija (16.–19. gs.) Latvijas Universitātes Akadēmiskajā bibliotēkā:* rokrakstu katalogs = Die Stammbücher der Akademischen Bibliothek der Universität Lettlands (16–19 Jh.): Handschriftenkatalog. Rīga: LU Akadēmiskais apgāds.
- ¹⁰⁷ Limane, L. 2017. *Rokraksti Latvijas Nacionālās bibliotēkas krājumā:* ieskats krājumu bagātībā. Rīga: Latvijas Nacionālā bibliotēka.
- ¹⁰⁸ Broce, J. K. 1992–2007. *Zīmējumi un apraksti:* 5 sējumos. Rīga: Zinātne; Latvijas vēstures institūta apgāds.
1. sēj.: Rīgas skati, ļaudis un ēkas, 1992.
2. sēj.: Rīgas priekšpilsētas un tuvākā apkārtnē, 1996.
3. sēj.: Latvijas mazās pilsētas un lauki, 2002.
4. sēj.: Latvijas mazās pilsētas un lauki, 2007.
- ¹⁰⁹ Brotze, J. C. 2006. *Estonica* / hrsg. von A. Hein, I. Leimus, R. Pullat, A. Viires. Tallinn: Estopol OU.
- ¹¹⁰ Mazulis, V. 2002. No XVIII gadsimta līdz kompaktdiskam: šodien Latvijas Akadēmiskajā bibliotēkā J. K. Broces Zīmējumu un aprakstu 3. sējuma atvēršanas svētki. *Diena*, Nr. 54, 5. marts, 20. lpp.
- ¹¹¹ Štāls, A. 1926. J. K. Broces “*Dažādu Vidzemes pieminekļu, skatu krājums*”: zīmējumu un aprakstu izlase ar paskaidrojumiem. Rīga: Latvijas senatnes pēitāju biedrība.
- ¹¹² Zeids, T. 1982. Par J. K. Broces “*Monumente*” izdošanu”. *Latvijas PSR Zinātņu Akadēmijas Vēstis*, Nr. 2, 134.–136. lpp.
- ¹¹³ Taimiņa, A. 2013. *Johana Kristofa Broces (Brotze, 1742–1823) dzīvesgājums un viņa rokrakstu kolekcija LU Akadēmiskajā bibliotēkā:* promocijas darbs. Rīga: Latvijas Universitāte.
- ¹¹⁴ Zemīte, M, Rasa, I. 2017. Simtgadnieks, kas izglāba Rīgas vēsturi. *Rīgas Centrālās bibliotēkas gadagrāmata, 2016* / sast. I. Sallinene. Rīga: Rīgas Centrālā bibliotēka, 62.–63. lpp.; Taube, M. 1990. Retumus sargājot. *Grāmata*, Nr. 6, 82.–84. lpp.
- ¹¹⁵ *Terra Mariana, 1168–1888: Biblioteca Apostolica Vaticana R. G. Storia S. 296.* Rīga: Biblioteca Apostolica Vaticana; Latvijas Nacionālā bibliotēka, 2008; Soms, H. (galv. red.) 2013. *Terra Mariana, 1186–1888:* albums un komentāri = Album und Kommentare = album and comments = album i kommentarze = album ja kommentaarid. Rīga: Latvijas Nacionālā bibliotēka sadarbībā ar Vatikāna Apustulisko bibliotēku.
- ¹¹⁶ Veigura, I. 2016. Terra Mariana, 1186–1888 [elektroniskais resurss.] *Latvijas Universitātes Bibliotēkas jaunumi* [tiešsaistes izdevums], Nr. 11, 8.–11. lpp. Pieejams: https://issuu.com/lu_biblioteka/docs/lubjaunuminr11_-_gatavs
- ¹¹⁷ Kalinka, L. 1987. Kārļa Egles simtgades lasījumi. *Karogs*, Nr. 8, 190.–191. lpp.
- ¹¹⁸ Kalinka, L. 1988. Misiņa klubā. *Karogs*, Nr. 11, 180.–181. lpp.
- ¹¹⁹ Dreimane, J, Štrāle, A. 2003. No “Gütenberga galaktikas” līdz... *Bibliotēku Pasaule*, Nr. 25, 35.–39. lpp.
- ¹²⁰ Швейце, И. (сост.) 2006. *Starptautiskā zinātniski praktiskā konference Bibliopolis XX “Bibliotēka un sabiedrība: mijiedarbības iespējas”, Tīlieši, Latvija, 2006. g. 6.–9. jūn.:* materiālu krājums. = Proceedings of the international scientific conference

- Bibliopolis XX "Library and society: possibilities of interaction" 6–9 June 2006, Tilieši, Latvia = Международная научно-практическая конференция Библиополис – XX «Библиотека и общество: пути взаимодействия», Тилиеши, Латвия, 6–9 июня, 2006 г.: материалы конференции. Рига: ЛАБ.
- ¹²¹ Inovatīvie risinājumi bibliogrāfisko datu konvertēšanā (1999–2009) [elektroniskais resurss] / V. Zajakins, G. Linkeviča, A. Goldberga, A. Zālite, E. Ozoliņa. *Latvijas Nacionālās bibliotēkas zinātniskie raksti* [tiešsaistes izdevums], 2009, 145.–160. lpp. Pieejams: <http://dom.lndb.lv/data/obj/file/162972.pdf>
- ¹²² Frankovska, V. 1981. Augusts Ģinters un "Latviešu zinātne un literatūra". *Bibliotēku zinātnes aspekti: grāmata – lasītājs – bibliotēka – bibliogrāfija*. Rīga: Avots, 5. sēj. 112.–131. lpp.
- ¹²³ Izvestnija, M. 1994. Bibliotekārs un bibliogrāfs Voldemārs Caune. *Latvijas Nacionālās bibliotēkas raksti*, Nr. 19. 16.–28. lpp.
- ¹²⁴ Pavārs, A. 1929. Pirmais bibliotekāru un bibliogrāfijas pasaules kongress Itālijā 1929. gadā. *Izglītības Ministrijas Mēnešraksts*, Nr. 12, 518.–526. lpp.
- ¹²⁵ Pavārs, A. 1930. Bibliotekāru savienību starptautiskās apvienības Stokholmas konference (20.–22. aug. 1930. g.). *Izglītības Ministrijas Mēnešraksts*, Nr. 2, 197.–199. lpp.
- ¹²⁶ Misiņš, J. 1924. *Latviešu rakstniecības rādītājs (1585–1910)*. Rīga: Latviešu Grāmatu tirgotāju un izdevēju biedrība.
- ¹²⁷ Misiņš, J. *Latviešu rakstniecības rādītājs: 1585–1925*. Rīga: Kultūras fonds, 1937. II.: Burtniecība (turpinājums). Daiļliteratūra, māksla.
- ¹²⁸ Seile, V. 1936. *Grāmatas Latgales latviešiem: latgaliešu dialektā izdoto grāmatu hronoloģiskais, sistematiskais, autoru un izdevēju rādītājs (1585–1936)*. Rīga: Valters un Rapa.
- ¹²⁹ *Latviešu periodika: bibliogrāfisks rādītājs*. Rīga: Zinātne, 1976–1995.
1. sēj.: 1768–1919 /sast.: K. Egle, V. Lūkina, Ā. Brempele, V. Jauģietis. 2., papild. izd. 1977.
2. sēj.: 1920–1940. *Revolucionārā un padomju periodika* /sast.: Ā. Brempele, Ē. Fligere, V. Lūkina. 1976.
3. sēj. 1. d.: 1920–1940 /sast.: Ā. Brempele, Ē. Fligere, D. Ivbule, L. Lāce, M. Lazdiņa. 1988.
3. sēj. 2. d.: 1920–1940: palīgrādītāji. 1989.
4. sēj.: 1940–1945 /sast. Ē. Fligere. Rīga: Latvijas Akadēmiskā bibliotēka, 1995.
- ¹³⁰ Štāle, G., Zaķe, D., Kadiķe, M. (sast.) 1998. *Latviešu rakstniecības rādītājs: Jāņa Misiņa "Latviešu rakstniecības rādītāja" 1. un 2. sējuma papildinājumi (1585–1919) un 1. sējuma turpinājums (1911–1919): bibliogrāfiskais rādītājs*. Rīga: Latvijas Akadēmiskā bibliotēka.
- ...: nosaukumu palīgrādītājs, 1998.
- ¹³¹ Fligere, Ē., Lāce, L. (sast.) 1998. *Latviešu grāmata ārzemes, 1920–1940: bibliogrāfiskais rādītājs*. Rīga: Latvijas Akadēmiskā bibliotēka.
- ¹³² Kadiķe, M., Štāle, G., Zaķe, D. (sast.) 2004. *Latviešu kalendāri, 1758–1919: bibliogrāfiskais rādītājs = Latvian calendars, 1758–1919: bibliography*. Rīga, Latvijas Akadēmiskā bibliotēka.
1. d.: A–K.
2. d.: L–Z.
3. d.: palīgrādītāji + pielikums: vietvārdu rādītājs (labots un papildināts).

- ¹³³ Jaunmuktāne, G. 2004. Kalendāri – laika zīmes. *Latvijas Vēstnesis*, Nr. 165, 19. okt., B daļa, 7. lpp.; Jaunmuktāne, G. 2004. Goda diena latviešu kalendāriem. *Latvijas Vēstnesis*, Nr. 153, 28. sept., B daļa, 8. lpp.
- ¹³⁴ Bergis, J. (sast.) *Latviešu rakstniecības rādītājs: rokas grāmata visiem grāmatu tirgotājiem, bibliotēkām, kolportieriem, skolotājiem un katram, kas ar grāmatām nodarbojas*. Rīga: J. Šablovskis, 1893; ... 2. sēj. / sast. J. F. Šablovskis, J. Bergis. Rīga: J. Šablovskis, 1899.
- ¹³⁵ Āronu M. (sast.) 1902. *Latviešu tulkotās beletristikas rādītājs* = Указатель латышской переводной беллетристики = Katalog der in's Lettische übertragenen belletristischen Literatur. Rīga: Rīgas Latviešu biedrības Zinību komisija.
- ¹³⁶ *Latvju preses 100 gadi: Izstāde Rīgas pilsētas mākslas muzejā no 26. februāra līdz 12. martam 1922*. Rīga: Izdevusi Latvijas Preses 100 g. Jubilejas Izstādes Komisija, 1922.
- ¹³⁷ Krolls, O. 1931. *Latvijas prese un viņas darbinieki*. Rīgā: Latvijas kultūras veicināšanas biedrība.
- ¹³⁸ Prande, A. 1926. *Latvju rakstniecība portrejās*. Rīga: "Letas" izdevums.
- ¹³⁹ *Die Presse Lettlands / mit einem geschichtlichen Rückblick von O. Grosberg*. Rīga: Baltischer Verlag, 1927.
- ¹⁴⁰ *Seniespiedumi latviešu valodā, 1525–1855: kopkatalogs* = Die älteren Drucke in lettischer Sprache 1525–1855: Gesamtkatalog / izstrādājis autoru kolektīvs S. Šiško vadībā. Rīga: Latvijas Nacionālā bibliotēka, 1999.
- ¹⁴¹ *Latvijas citvalodu seniespiedumu katalogs, 1588–1830. Sērija A / izstrādājusi S. Šiško*. Rīga: Latvijas Nacionālā bibliotēka, 2013.
- ¹⁴² Bočarova, R. (sast.) 2005. *Letonikas grāmatu autoru rādītājs (1523–1919)* = Autoren-Verzeichnis der Lettonika-Bücher (1523–1919). Rīga: Latvijas Nacionālā bibliotēka.
- ¹⁴³ *Latvijas PSR bibliogrāfisko līdzekļu rādītājs: Указатель библиографических пособий Латвийской ССР [1974–1988]*. Rīga: Latvijas PSR Valsts grāmatu palāta, 1976–1990.
- ¹⁴⁴ Pūce, O. (sast.) 1974. *Bibliogrāfisko palīglīdzekļu rādītājs par Latvijas PSR* = Указатель библиографических пособий о Латвийской ССР. Rīga: V. Lāča Latvijas PSR Valsts bibliotēka.
- ¹⁴⁵ Izvestnija, M. (sast.) 2007. *Bibliogrāfiskie līdzekļi par Latviju* = Bibliographic tools on Latvia = Библиографические пособия о Латвии: 6. sējums (2001–2005). Rīga: Latvijas Nacionālā bibliotēka.
- ¹⁴⁶ Mūze, B. (projekta vad.) 2002. *Latvijas bibliogrāfiskās informācijas resursi* [elektroniskais resurss]. Rīga: Projekta darba grupa; IT ALISE Alises grupa, CD-ROM.
- ¹⁴⁷ Baltiņš, M. (sast.) 2004. *Latvijā aizstāvētās doktora disertācijas (1923–1944): bibliogrāfisks rādītājs* = Doctoral theses defended in Latvia (1923–1944): bibliographical index. Rīga: LU Akadēmiskais apgāds; Paukšēna, D., Rampāne, I. (sast.) 2008. *Latvijas Universitātē izstrādātās vai aizstāvētās disertācijas (1996–2005): bibliogrāfiskais rādītājs*. Rīga: LU Akadēmiskais apgāds.
- ¹⁴⁸ *Rīgas Tehniskajā universitātē aizstāvētās doktora disertācijas (1992–2006)*. Rīga: RTU Izdevniecība, 2007.
- ¹⁴⁹ Treide, G. (sast.). 2007. *Latvijas Universitātes Rakstu bibliogrāfiskais rādītājs (1921–1943)*. Rīga: LU Akadēmiskais apgāds.
- ¹⁵⁰ Medne, V. (sast.) 2009. *Latvijas Universitātes aspiranti un doktoranti. 1. daļa, Aspirantūras un doktorantūras personāliju, aizstāvēto disertāciju un iegūto zinātnisko grādu apkopojums 1945–2005*. Rīga: LU Akadēmiskais apgāds, 1 tiešsaistes resurss.

- ¹⁵¹ Jēkabsons, R. A. (sast.) 1993. *Incunabula Bibliothecae Rigensis*: katalogs. Rīga: Zinātne; Apinis, A., Šiško, S. 1981. *V. Lāča Latvijas PSR Valsts bibliotēkas Inkunābuli*: katalogs. Rīga: V. Lāča LPSR Valsts bibliotēka.
- ¹⁵² Veilande, D. u. c. (sast.) 2000. *Tavos pulksteņos zvanu, tavos akmeņos skanu: Rīga daiļliteratūrā*: bibliogrāfiskais rādītājs. Rīga: Rīgas Centrālā bibliotēka; Bāliņa, R. (sast.) 2007. *Tavos pulksteņos zvanu, tavos akmeņos skanu: Rīga latviešu daiļliteratūrā*: bibliogrāfiskais rādītājs, 2. papild. izd. Rīga: Rīgas Centrālā bibliotēka.
- ¹⁵³ Caune, C. (sast.) 1997. *Rīgas celtniecības un tēlniecības pieminekļi no gotikas līdz jūgendstilam (13. gs.–1914. g.)*: bibliogrāfisks rādītājs = Denkmäler der Bau- und Bildhauerkunst der Stadt Riga von Gotik bis Jugendstil (13 Jh.–1914) = Памятники строительства и скульптуры г. Риги от готики до модерна (13 в.–1914 г.). Rīga: Latvijas Nacionālā bibliotēka; Caune, C., Turlaja, A. (sast.) 2001. *Rīgas celtniecība un tēlniecība, 1918–1940*: bibliogrāfiskais rādītājs = Rigasche Bau- und Bildhauerkunst, 1918–1940: bibliographisches Verzeichnis = Строительство и скульптура г. Риги, 1918–1940: библиографический указатель. Rīga: Latvijas Nacionālā bibliotēka.
- ¹⁵⁴ *Bibliotheca Rigensis – 480: Latvijas Akadēmiskā bibliotēka gadsimtu liecībās* / sast. D. Ivbule, J. Klebā, S. Čvanova, A. Taimiņa. Rīga: Latvijas Akadēmiskā bibliotēka, 2004.
- ¹⁵⁵ Ivbule, D. 2007. Sērijai “Latvijas zinātnieki” – 50 / akad. S. Cimermaņa ievads “Piecdesmit gadu veikuma ieskaņai” (26. lpp.). *Latvijas Zinātņu Akadēmijas Vēstis. A d., Sociālās un humanitārās zinātnes*. 61. sēj., Nr. 5, 27.–64. lpp.
- ¹⁵⁶ *Knuts Skujenieks*: bibliogrāfija / veidoja M. Izvestnija, A. Turlaja, I. Ruberte. Rīga: Latvijas Nacionālā bibliotēka, 2017.
- ¹⁵⁷ Ракитянский, А. Т., Семёнова, С. С. (авт.-сост.) 2014. *Русская книга Латвии 2002–2010*: библиографический указатель. Рига: Библиофил & Коллекционер.
- ¹⁵⁸ Krēsliņš, J. 2009. Valodnieks un bibliogrāfs Benjamiņš Jēgers. *Jaunā Gaita*, 54. gadagājums, Nr. 1, marts, 29.–30., 31. lpp.
- ¹⁵⁹ Jēgers, B. *Latviešu trimdas izdevumu bibliogrāfija, 1940–1991* = Bibliography of Latvian publications published outside Latvia, 1940–1991. Sundbyberg; Rīga: Daugava, 1968–1996.
1940–1960: 2 sēj. 1. d: Grāmatas un brošūras, 1968. 2. d.: Periodika, notis, kartes, programmas un katalogi, 1972.
1961–1970, 1977.
1971–1980, 1988.
1981–1991, 1996.
- ¹⁶⁰ Auziņa-Smita, I., Štrāle, A. 2005. Trimdas latviešu kultūras liecību glabātājas. *Bibliotēku Pasaule*, Nr. 33, 41.–47. lpp.; Volkova, A. 2005. Ieskats latviešu grāmatniecībā Austrālijā 20. gadsimta 50.–80. gados. *Bibliotēku Pasaule*, Nr. 30, 59.–62. lpp.
- ¹⁶¹ Kalniņa, I., Gūtmane, A. (sast.). 2009. *Trimdas arhīvi atgriežas: uzziņu krājums*. Rīga: Latvijas Valsts arhīvs.
- ¹⁶² Līvontāls, T. 1923. Pirmais bibliotekāru kongress. *Latvju Grāmata*, Nr. 7/8, 71.–74. lpp.; Līvontāls, T. 1926. Latvijas bibliotekāru otrais kongress. *Latvju Grāmata*, Nr. 5, 372.–374. lpp.
- ¹⁶³ Latvijas, Igaunijas un Lietuvas bibliotekāru konference: 1930. gada 12. un 13. oktobrī. *Latvijas Bibliotēku padomes gada grāmata = Annuaire du conseil des bibliothèques de Latvie*. Rīga: Kultūras fonds, 1932, 2. [grām.], 100.–125. lpp.

- ¹⁶⁴ Latvijas bibliotēku un arhivāru sanāksme. *Bibliotekārs*, Nr. 4, 1939, 55.–58. lpp.
- ¹⁶⁵ Sallinene, I. 2017. Latvijas bibliotēku novadpētniecības konferenču vēsture. *Rīgas Centrālās bibliotēkas gadagrāmata*, 2016. Rīga: Rīgas Centrālā bibliotēka, 66.–86. lpp.
- ¹⁶⁶ *Bibliogrāfija Latvijā, 1991–1998: izstāde, veltīta LNB 80. gadadienai*. Rīga: 1999.
- ¹⁶⁷ *Starptautiska konference "Nacionālā bibliogrāfija: no rakstītā līdz digitālajam": 2002. gada 12.–13. septembrī = The National bibliography: from print to the digital age: International conference: September 12–13, 2002*. Rīga: Latvijas Nacionālā bibliotēka, 2002.
- ¹⁶⁸ Brempele, Ā. 1983. *Latviešu bibliogrāfijas vēsture*. Rīga: Latvijas PSR ZA Fundamentālā bibliotēka. Mašīnraksts.
- ¹⁶⁹ Коцере, В. Я. 1988. Ретроспективные научно-вспомогательные библиографические пособия по общественным наукам в Латвийской ССР (1965–1985). *Проблемы создания библиографических пособий в целях обеспечения ученых: сборник научных трудов*. Ленинград: Библиотека академии наук СССР, с. 15–26.
- ¹⁷⁰ Goldberga, A. 2001. LNB Bibliogrāfijas institūtam – 60. *Bibliotēku Pasaule*, Nr. 17, 42.–47. lpp.
- ¹⁷¹ Rampāne, I. 2012. Akadēmiskas institūcijas repozitārija veidošana: Latvijas Universitātes bibliotēkas pieredze [elektroniskais resurss]. *Bibliotēku Pasaule* [tiešsaistes izdevums], Nr. 56, 52.–55. lpp. Pieejams: <http://dom.lndb.lv/data/obj/file/162420.pdf>
- ¹⁷² Шенберга, Р. 2001. Ретроспективная библиография Латвии: основные тенденции развития. *Книготыра*, Т. 37, с. 57–71.
- ¹⁷³ Paeglis, J. 1993. Latvian bibliography (to May 1945). *Solanus*. Vol. 7, pp. 55–68.
- ¹⁷⁴ Dreimane, J. 2004. *Latvijas bibliotēkas otrās padomju okupācijas gados: promocijas darbs*. Rīga: Latvijas Universitāte.
- ¹⁷⁵ Pakalna, D. 2004. *Bibliotēkas loma pirmsskolas vecuma bērnu izziņas interešu un radošās fantāzijas realizēšanā: promocijas darbs*. Rīga: Latvijas Universitāte.
- ¹⁷⁶ Gerkena, V. 2007. *Mūsdienu bibliotēkārās apkalpošanas pamattendences: promocijas darbs*. Rīga: Latvijas Universitāte.
- ¹⁷⁷ Holma, B. 2005. *Zināšanu organizācijas lingvistiskie aspekti: promocijas darbs*. Rīga: Latvijas Universitāte.
- ¹⁷⁸ Mūze, B. 2007. *Bibliotēku elektroniskie katalogi un to kvalitāte: promocijas darbs*. Rīga: Latvijas Universitāte.
- ¹⁷⁹ Cīrulle, S. 2009. *Mūsdienu publiskā bibliotēka Latvijas pagastos (1997–2007): promocijas darbs*. Rīga: Latvijas Universitāte.
- ¹⁸⁰ Grēniņa, A. 2015. *Bibliotēka 2.0 un Google paaudze: aktoru mijiedarbības iespējas mūsdienās: promocijas darbs*. Rīga: Latvijas Universitāte.
- ¹⁸¹ Klekere, I. 2011. *Latviešu dzejas publikācijas un vienotas literārās telpas veidošanās: 1789–1855: promocijas darbs*. Rīga: Latvijas Universitāte.
- ¹⁸² Kursīte, J. (sast.) 2017. *Amor vincit omnia: Konstantīns Karulis dzīvē un darbos: monogrāfisks rakstu krājums*. Rīga: Zinātne.
- ¹⁸³ *Personība. Informācijas telpa = Personality. Information space: Latvijas Universitātes Sociālo zinātņu fakultātes Informācijas un bibliotēku studiju nodaļas 60 gadu jubilejai veltīta starptautiska konference, Rīga, 2007. g. 11.–12. okt.: konferences referāti*. Rīga: LU SZF Inform. un bibliotēku studiju nodaļa, 2007. CD-ROM.

- ¹⁸⁴ *Grāmata un sabiedrība Latvijā līdz 1945. gadam = Books and scienty in Latvia until 1945: international conference, the National Library of Latvia, 24–25 November, 2016*: abstract. Riga: National Library of Latvia, 2016.
- ¹⁸⁵ Krūmiņa, L. 2012. Digitalizācija Latvijā pasaules pieredzes kontekstā [elektroniskais resurss]. *Bibliotēku Pasaule* [tiešsaistes izdevums], Nr. 57, 39.–45. lpp. Pieejams: <http://dom.lndb.lv/data/obj/file/162387.pdf>

Dagnija Ivbule

Book Publishing and Bibliography in Latvia in the 20th-21st Centuries – the Most Significant Achievements

Keywords: *research, book publishing, bibliography, personalia, 20th century, 21st century*

The article examines the most significant achievements in the research of Latvian book publishing and bibliographical work in Latvia in the 20th and 21st centuries. It is the result of work implemented by several memory institutions. It encompasses the materials from written word to digital resources. Now it enables to view different research materials: pictures, maps, music scores, bibliographic lists, catalogues, databases, music recordings, etc. in a united digital resource. The materials are stored in archives, museums, libraries and other institutions. The digital resource does not exclude the meaning of written word, but supplements it. Various exhibitions, conferences, published collections, bibliographic indexes reveal recent developments in library work. Different collections, created by Latvian exiles, started to return to Latvia after the country regained its independence. Researchers and bibliographers investigate achievements in this branch both in Latvia and in exile. Investigation has been carried out into censorship during different time periods, activities of Central Literature Office, lists of prohibited books, destruction of libraries and bookstores, negative effects of censorship, history of Latvian Bible and art of the book. Young people are involved in special reading promotion programmes “Children, youth and parents’ jury” and “First meeting with a library”, while professionals and other stakeholders are interested in Readings of the Misiņš Club and activities of the National Library of Latvia “Meetings on the librarians’ floor: novelties and experience”.

J. C. Brotze’s collection of drawings, descriptions and the unique edition of the book “Terra Mariana 1186–1888” make a significant contribution to the Latvian and global book science and culture, history, ethnography, local lore and architecture. They are important to researchers, restorers, archivists, employees of museums, publishing houses and book illustrators.

Different thematic bibliographic indexes provide information on Riga in fiction, architecture of Riga, defence of dissertations in Latvia, special collections in libraries, et al. Personal indexes characterize Latvian researchers, writers and poets. Some researchers have investigated book publishing and bibliographies of other nations of Latvia. Not only bibliographic indexes,

investigations in book publishing, but also library specialists have been promoted. We have the new library building, the so-called "Castle of Light", and the Misiņš Library has been functioning for 133 years.

The information in this article has been gained from library webpages and the works mentioned in the reference sources.

Dagnija Ivbule

Bibliography – Public Presentation of the Author's Contribution

Keywords: *bibliography, history of compiling bibliographies, personalia, Letonika, 20th century*

The publication is dedicated to Kārlis Egle's contribution to bibliography. It is an attempt to outline the development of bibliography in the context of the 20th century. Egle was a bibliographer, literary scholar, translator and book scientist. This work is based on memoirs of his contemporaries, reviews on his work, articles dedicated to his anniversaries, minutes of meetings and correspondence with private persons and institutions. His spouse Elmira Egle has also helped in his work. Sources reveal dedications to Egle by several authors. Egle was disappointed that manuscripts of the compiled bibliographies of Rainis and Andrejs Upīts were not published. It has not been done until today, although we have celebrated the 150th anniversary of Rainis, and Upīts will have his 140th birthday this year. As a bibliographer, Egle appreciated the bibliographic indexes compiled by the Latvian State Library: indexes of Latvian press publications, analytical excerpts of collections and indexes of books published in Latvia.

Bibliographic work still continues today, in the 21st century, involving personal and branch bibliographies, as well as bibliographic reviews. The Academic Library of the University of Latvia (the former Fundamental Library of the Academy of Sciences of the Latvian SSR) and Misiņš Library, where Egle worked, have compiled personal biobibliographies of 92 researchers. Bibliography of Latvian press publications has been completed. It was started by Jānis Misiņš, continued by Kārlis Egle and completed by his academically educated students Ārija Brempele and Jānis Paeglis, and several bibliographers of the younger generation.

Academician Edgars Siliņš has said that any publication or conference presentation by a creative researcher is a kind of self-assurance, public presentation of one's own abilities and achievements.